

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України

з питань освіти, науки та інновацій

08 квітня 2026 року

Веде засідання Голова Комітету БАБАК С.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, доброго дня. Будемо, певно, починати.

Доброго дня, шановні колеги, розпочинаємо засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. Сьогодні в порядку денному три питання.

Перше. Про щорічну доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2025 рік.

Друге. Про стан підготовки реформи старшої профільної школи: проблемні аспекти та шляхи їх врегулювання.

Третє. «Різне».

Шановні колеги, чи є доповнення, пропозиції, зауваження до порядку денного? Якщо ні, то прошу проголосувати.

Хто – за? Достатньо цілком. Хто – утримався? Проти? Немає.

Дякую, колеги. Рішення прийнято одногосно.

Отже, переходимо до першого пункту порядку денного: про щорічну доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2025 рік.

Доповідачем є Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Пане Дмитре, вам слово.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дуже вам дякую, Сергій Віталійович.

Доброго дня, шановні народні депутати, шановні присутні! В першу чергу я хотів подякувати за вашу швидку реакцію, позитивну реакцію. Сергій Віталійович, хочу офіційно проінформувати під запис, що це перший комітет, на якому я представляю, окрім профільного, на якому я представляю свою щорічну доповідь за 2025 рік, за що окрема подяка голові комітету і всьому комітету.

Я прийшов не сам, хочу вам зразу представити трьох своїх представників, які в той чи інший спосіб перетинаються з предметами відання вашого комітету.

Колобродова Олена Володимирівна. Представник по захисту соціально-економічних прав. Вона відповідає в тому числі за реагування на порушення прав людини: вища освіта, фахова передвища освіта, спеціальна технічна освіта та післядипломна освіта.

Далі, Ольга Миколаївна Алтуніна. Все, що пов'язано з ГОТ, вступна кампанія для молоді, програми урядові для молоді з ГОТ підпадають під її напрямок роботи.

І Червякова Оксана Вікторівна. Це освіта дитяча, шкільна і в тому числі проведення моніторинг-візитів. Ті, хто приймають участь в ТСК якраз по дітях, найчастіше якраз бачать Оксану Вікторівну.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дмитре, якщо дозволите, ми знайомі ...*(Не чути)* не часто, а майже постійно буває у нас на засіданні комітету. Ми насправді вдячні за увагу до освіти. Дякуємо вам ...*(Не чути)*.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую. Я єдине, що хотів перепросити. На жаль, у мене особисто небагато часу, щоб я в тому числі приймав так активно участь в засіданнях вашого комітету. Але сподіваюсь, що ситуацію в тому числі будемо міняти на краще. Отже, я дуже коротко представлю щорічну доповідь. Скільки у мене часу по регламенту?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скільки треба?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Скільки ви мені дасте, я в такий... Плюс запитання-відповіді депутатів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. *(Не чути)*.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Домовились. Отже, ключові показники. У нас є презентація, наступний слайд. Щось не працює. Наступний, да, оцей. Звертаю вашу увагу, шановні народні депутати, це на кількість звернень, які я отримую з року в рік, ріст кардинальний. Якщо порівнювати з 22-м роком, то практично в 3,6 разу зросла кількість, якщо в порівнянні з 24-м роком, то кількість зросла на 21 відсоток. На мій погляд і в першу чергу – це показник довіри до нашої інституції. Бо якщо один

раз звернувся і не отримав позитивної відповіді, більше звертатись не будеш. У нас є внутрішній критерій оцінки нашої діяльності – це кількість поновлених прав. За 2025 рік ми поновили з числа звернень до нас більше 80 тисяч поновлених прав від громадян України, хоча у нас є такий аналіз як поновлені або потенційні поновлені права, то ми рахуємо, що за 2025 рік ми поновили або потенційно поновили 1,5 мільйона прав наших громадян. Отже, наступне. Це категорії... Наступний слайд. Це категорії, які найбільше до нас звертаються. На першому місці – члени сімей військовополонених, зниклих безвісти, практично 41 тисяча звернень.

Окремо хотів подякувати за 750 звернень від шановних народних депутатів. Кожне звернення я особисто тримаю на контролі. І відверто, я щиро вважаю, що виключно через таку налагоджену співпрацю з українським парламентом наша інституція з шановними народними депутатами, у нас є такі результати нашої діяльності. Щодо інших категорій – це 6631 звернення від ВПО, 5343 звернення від діючих військовослужбовців і окреме звернення наших українських дітей.

Наступний слайд. Це розбивка по регіонах України.

Наступний. Це скільки ми отримали звернень в розрізі регіонів. В тому числі, звертаю вашу увагу, що ми отримуємо звернення з тимчасово окупованої території України. У нас створено окремий телефон «гарячої лінії» через вайбер, телеграм, вотсап для громадян України, які продовжують фізично перебувати на ТОТ. Саме через такий інструмент ми отримуємо інформацію, і в тому числі реагуємо на порушення їхніх прав. Найбільше звернень до нас надійшло з міста Київ, Дніпропетровської, Київської, Харківської, Одеської та Львівської областей. І окрема увага – це особисте спілкування з громадянами України. Щомісячно я проводжу особисті прийоми, в тому числі щотижнево у нас проводяться великі зустрічі різних категорій: родини військовополонених, ветеранів, діючих військових, правоохоронців, - які фізично приїжджають до нас в Київ або звертаються до наших регіональних представництв. На цьому слайді ви можете побачити структуру регіональних центрів захисту прав людини. В кожному регіоні ми відкрили нове приміщення на першому поверсі, відремонтоване, обладнане сучасним комп'ютерним устаткуванням. Все це зроблено за рахунок допомоги від наших міжнародних партнерів. За чотири роки нам вдалося залучити більше 300 мільйонів гривень, жодна державна гривня не страждає на цю роботу. Ми дійшли до того, що у нас започатковуються окремі програми підтримки, наприклад уряд

Естонії. В Житомирі ми відкрили центр, на відкриття приїхав особисто міністр закордонних справ Естонії. Те ж саме у нас відбулося в Чернігові.

Наступний слайд. Це проведення моніторингових візитів. 4 тисячі 785 візитів ми провели. Це на 42,2 відсотка більше, ніж у 2024 році. Найбільше візитів ми провели по напрямку прав громадян, постраждалих від війни. Це місця тимчасового проживання (МТП), бомбосховища, укриття, де ми виявили достатньо велику кількість проблем. По правам дитини ми провели 936 моніторингових перевірок, на них я зупинюся трохи пізніше. Тут ви бачите в розрізі регіонів, проведених моніторингових візитів, найбільше ми провели на території Закарпатської області. Це пов'язано з кількістю отриманих звернень і в тому числі будівництвом регіональної команди.

Наступний слайд. Це опрацювання проєктів, нормативно-правових актів та законопроєктів. За 2025 рік ми опрацювали 3 тисячі 240 позицій.

Наступний слайд. Відкрили 6 тисяч 161 провадження, 151 подання, напрацювали і склали 35 адміністративних протоколів. Для того, щоб зрозуміти темп нашої роботи, шановні народні депутати, кожен робочий день наша інституція опрацьовує близько 12 законодавчих позицій, проводить 18 моніторингових візитів і отримує, і розглядає 580 звернень від громадян.

Станом на сьогодні в інституції працює 433 співробітники, ті, хто отримують заробітну плату з державного бюджету України. Плюс у нас є 75 експертів: це регіональні експерти, є частина експертів, які працюють в центральному апараті в місті Києві по різних напрямках. Наприклад, у співпраці з UNICEF і Save the Children у нас є регіональні експерти, які разом з нами працюють по напрямку захисту прав дитини.

Тепер по напрямках. Діти. Перший і основний напрямок, по якому ми працюємо. І окрім проблемних питань всередині нашої країни, ми продовжуємо повертати наших українських дітей після депортації Російською Федерацією, а також з тимчасово окупованої території України. В рамках президентської програми Bring Kids Back UA станом на сьогодні нам вдалося повернутися вже 2069 українських дітей. Останню групу дітей ми повернули в п'ятницю, семеро дітей, найбільш складні випадки. Ми їх повернули за рахунок підтримки з боку команди Першої леді Сполучених Штатів. В тому числі ми зараз напрацьовуємо окрему третю спецповідь по депортації українських дітей. Першу я представив у

2023 році, це став перший офіційний документ з боку української влади, де ми зафіксували депортацію українських дітей з елементами, хто приймав у цьому участь, приблизну кількість. І саме тому я щиро вважаю, що всі дії Російської Федерації підпадають під визначення юридичного терміну геноцид як воєнний злочин і, на жаль, вони продовжують це робити.

Цей слайд показує відсоток формату освіти онлайн та офлайн на деокупованих територіях України. Передусім видно, що найбільша кількість учнів зосереджена у Чернігівській, Херсонській та Харківській областях. Тут у нас окремі слайди по предметам відання, тут їх немає в роздрукованому вигляді. Це свідчить про поступове відновлення доступу до освіти, навіть у регіонах, які зазнали значних руйнувань. Водночас найменші показники у Донецькій області та Миколаївській області, що може вказувати на безпекові ризики, складні умови та обмежений доступ до інфраструктури.

Наступний слайд. Щодо руйнування або пошкодження закладів освіти. На 31 грудня 2025 року офіційно зафіксовано: пошкоджено 4456 закладів освіти в Україні, станом на початок квітня вже 4515, за кілька місяців це на 59 закладів більше. І цифра, на жаль, продовжує зростати.

Також ми бачимо, що у нас є продовження освітнього процесу, Україна адаптує освітнє середовище до умов повномасштабної війни, а також інформує міжнародних партнерів про атаки на освіту в Україні.

Безпека процесу навчання в умовах війни – це пріоритет у сфері освіти. Ми розпочали, ми як держава, розпочали розвиток мережі закладів освіти в підземних приміщеннях або на базі фонду захисних споруд у так названих підземних школах. Наприклад, місто Харків я відвідував, скажу відверто, на мій погляд, наскільки можна, але побудована гарна система все ж таки продовжувати офлайн навчання в достатньо безпековому середовищі.

У Миколаївській, Запорізькій, Харківській областях продовжує розбудовуватись мережа закладів освіти, які повністю або частково підземні. Водночас звертаю вашу увагу, шановні народні депутати, що до сих пір відсутнє адаптоване нормативно-правове регулювання щодо технічних вимог та організації навчального процесу, який вимагає єдиних стандартів роботи безпечних освітніх просторів. Тобто ми підземні школи вже створили, а нормативку під ці підземні школи уряд не затвердив. Ну, тобто до цих пір, наприклад, у нас є умови, що

повинне бути денне світло, а в підземних школах це автоматично не можна зробити технічно. І я неодноразово вказував на це представникам уряду, що якщо ми вже виходимо з реалій і створюємо такі умови, так затвердьте відповідні нормативно-правові акти, щоб була така можливість. Тобто ми тут на грані, знаєте, такого юридичного фолу. *(Шум у залі)* Так і є. В тому числі, на мій погляд, важливо забезпечити всебічний доступ до освіти в деокупованих громадах. Ми відзначаємо позитивну динаміку співвідношення кількості учнів у закладах середньої освіти, що навчаються в очному, змішаному або дистанційному форматах, на території деокупованих громад. Наприклад, кількість учнів, які навчаються офлайн в школах, зросла, за нашими розрахунками, на практично 4 відсотки, найбільше на Миколаївщині та Сумщині. Проте більша частина учнів на деокупованих громадах навчаються в онлайн-форматі, що є викликом для початкової школи і в цілому для системи середньої освіти.

Наступний слайд. Моніторинги. Додержання прав дитини. Моніторинги для нас – це ключовий інструмент виявлення порушення прав дитини. За 2025 рік ми здійснили 826 відвідувань та 110 безвиїзних моніторингів у сфері прав дитини. Ми перевірили 400 освітніх закладів, серед яких як заклади загальної, так і спеціальної освіти. Попри реформу деінституалізації, з 2017 року яка запроваджується урядом, та пріоритетність сімейних форм виховання ми фіксуємо неналежне поводження з дітьми у закладах, що, на мій погляд, потребує від нас додаткової уваги. В Україні функціонує 670 закладів, до яких на цілодобове перебування влаштовано 23 тисячі 524 дитини. З одного боку, ми чітко розуміємо, і це неодноразово підкреслила Оксана Вікторівна на засіданнях ТСК, про те, що треба в першу чергу розвивати сімейні форми виховання, а вже після чіткого розуміння, що вони є в достатній кількості, що вони створені для достатньої кількості дітей, треба, можливо, паралельно проводити процес цієї реформи.

На жаль, і я це підтверджую сьогодні, у нас дуже часто реформа побігла вперед, а потім ми стикаємося з тим, що дітей не вилучають або вилучають в такі ж самі негідні умови. Ми постійно про це кажемо, ми піднімаємо питання на місцях, дуже часто ми, приїжджаючи з моніторинговими візитами, ми заїжджаємо і перевіряємо служби соцзахисту, окремо звертаємо увагу, як працюють служби по напрямку захисту прав дітей. І коли ми знаходимо або взагалі жодних документів, або формальне відношення до роботи, або взагалі є деякі громади, де навіть не

створили, тобто навіть на папері не створили відповідні служби, і потім як результат ми виявляємо проблемні сім'ї, а ніхто навіть ними і не може займатися, бо немає відповідної структури.

На мій погляд, це системна проблема, за яку... Служба, да, ССД, служба у справах дітей. *(Шум у залі)* Ні-ні, дивіться, зараз у кожній об'єднаній територіальній громаді згідно реформи деінституалізації повинна бути створена вже ця служба – служба захисту, яка в тому числі повинна опікуватися захистом прав дітей: виявляти проблемні сім'ї, дивитися, контролювати стан проживання дітей, в першу чергу допомагати оформлювати необхідні документи. *(Шум у залі)* Об'єднана територіальна громада. Сама громада повинна створити в першу чергу.

_____. *(Не чути)*.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. У нас... Дивіться, тут же сам принцип, є деякі не створили, є деякі ті, що створили, але воно просто не працює.

Останні у нас випадки. Ми приїжджаємо... Це, до речі, у Закарпатті ми виявили, де ми публічно і показали. Роми – це окрема історія. А от наприклад, ми виявили сім'ю, це етнічні не роми – українці, шестеро дітей, у жахливих умовах діти проживають. Коли приїхав мій представник особисто, він каже, так у вас же виплати на дітей повинні йти. Виявилось, що вони не оформили, щось їм сказали, у вас недостатній пакет документів, відмовили по виплатах, і декілька років сім'я не отримує «дитячих», так названих дитячих виплат.

_____. Держава відмовила, тому що батько не працює.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Там були всі ці умови. Там відмовили по формальним причинам, це якраз по Закарпаттю ми займалися цією історією. Після нашого втручання оформили протягом 3 днів. І виявилось, що людина, яка займає посаду керівника цієї служби, просто навіть не ставила це питання на розгляд перед своїми підлеглими. Скажу так, це непоодинокі випадки. І я не скажу, що тут є проблема якоїсь окремої громади. Мені здається, що тут в першу чергу повинне бути державне бачення куди ми рухаємося з цією реформою, хто за що відповідає. А я завжди підкреслюю, що в кожній реформі є частина в першу чергу уряду, який відповідає за формування державної політики, далі йде блок парламенту. І тут я чітко хочу сказати, що, на мій погляд, парламент прийняв всі законодавчі зміни. І

третя частина після цього, якщо необхідні були зміни, після парламенту знову уряд допрацьовує нормативно-правовими актами. І тут ми знову бачимо пробуксовку.

Щодо порушень права дитини на спеціальну освіту, в 2025 році одним з пріоритетних ми поставили питання додержання прав осіб з інвалідністю чи особливими освітніми потребами на освіту. Під час моніторингу закладів освіти ми спостерігаємо невтішну тенденцію, заклади виконують часто функції соціальних, а не освітніх закладів і перетворюються на інтернати. Служби у справах дітей використовують такі заклади для масового влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Наприклад, в одній з областей до академічного ліцею влаштовано на повне державне забезпечення дитину із діагнозом параноїдальна шизофренія і не забезпечено цей заклад жодними медичними та соціальними послугами. Право дитини після нашого втручання було поновлено, дитину влаштували в спеціалізований заклад.

Типовим грубим порушенням є організація... Да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. *(Не чути)* ... наприклад, або дітей без батьківського піклування, просто тому що немає куди їх діти.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Так і є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А разом з тим, іноді дітей з інвалідністю або з особливими освітніми потребами влаштовують до звичайного академічного ліцею на іклюдію.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Да. Да, ви абсолютно праві. І знову ж таки... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це я почув діагноз, він достатньо серйозний, м'яко кажучи.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Він дуже серйозний, і знову ж таки ми це виявили. Більше того, всі розуміють, яка це дитина. Тобто по суті дитині не створювали умови для нормального існування. Дитину просто прив'язували до кроваті і таким чином дитина існувала. На наше запитання чи ви неодноразово намагалися дитину перевести в спеціалізований заклад, відповідь, як правило, так, ми це робили. Але покажіть юридично хоч один запит. Як правило, ніхто нічого не робить.

І знаєте, з чим ми стикнулися? Вони, керівники, дуже часто гоняться за кількістю, чим більше дітей у них в закладі на папері, тим більше вони отримують фінансування. І таким чином вони взагалі міркують не категорією, що краще для дитини, вони міркують категорією, що краще для нас, для нашого закладу. І тому

вони беруть всіх підряд, про дітей ніхто не думає, саме головне показати, що у нас на 100 відсотків заповнений заклад, будь ласка, на 100 відсотків нас фінансуйте.

В тому числі типовим порушенням є організація медичних послуг дітям у навчально-реабілітаційних центрах та спеціалізованих... спеціальних школах. Нехтуючи правом дітей отримувати такі послуги через Національну службу здоров'я України, керівники створюють власні центри та власні кабінети, що працюють взагалі без ліцензії. Виявлено факти використання психофармакологічних препаратів без належного контролю, практику ініціювання психіатричних оглядів і госпіталізація дітей без достатніх правових підстав, використання госпіталізації дітей до психіатричних лікарень як інструмент покарання. Ми, до речі, це коли виявили, тут я хочу подякувати, ми це окремо підняли питання перед Міністерством охорони здоров'я, миттєва була позитивна реакція. Ми організували, напевно, вперше ми виступили з ініціативою, коли до наших моніторингових груп ми запросили фахівців міністерства, і коли вони, вони, по-перше, не могли повірити, що таке може відбуватися. Коли вони почали приїжджати, дивитися медичну документацію і казати: а як ви приймали рішення призначати цей препарат, якщо по діагнозу цій дитині не можна такого призначати. Знову ж таки такі перегиби.

ГРИШИНА Ю.М. Сергій Віталійович, це дуже важливий момент, колеги. Зверніть на це увагу, до всіх зараз звертаюся. Ми, коли піднімали питання підняття заробітних плат медикам в освіті і почали консультуватися знову ж таки з Міністерством охорони здоров'я і освіти, як би досліджуючи це питання, ми побачили, що реально є проблематика того, про що ви говорите. Виходить, ті наші медики в освіті, вони зараз не під Міністерством охорони здоров'я, тобто вони не входять в систему НСЗУ, вони працюють самостійно, заробітну плату отримують з бюджету громад. І фактично, дійсно, ми виявили зараз ситуацію, коли, дійсно, вони самостійно лікують дітей, не ведеться тобто та медична картка, яка є, стану здоров'я дитини, вона не підключена до загальної системи. І ось коли ми аналізували проблему заробітних плат медиків в освіті, ми вийшли на іншу проблему, я думаю, що ця проблема на стику наших двох комітетів, але, я думаю, що це питання потрібно підіймати і з цього боку, тому що це закінчується потім ось такими історіями, про які говорить пан Дмитро.

_____ . (Не чути).

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Контроль.

ГРИШИНА Ю.М. Я думаю, Міністерство охорони здоров'я пропонує, він пропонує це зробити, забрати, щоб була ось ця координація, тому що це здоров'я дітей і дитячі садочки, і школи, і вони тоді будуть виплачувати їм заробітні плати більші.

ГОЛОВУЮЧИЙ. *(Не чути)*.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую. Наступний слайд. У сфері фахової передвищої освіти ми провели комплексні моніторинг 25 закладів передвищої освіти всіх форм власності в тринадцяти регіонах України. За результатами виявлено низку проблемних питань. Зокрема, недостатньо кадрове забезпечення, відсутність фахівців таких як асистентів викладачів, корекційних педагогів, тьюторів, практичних психологів, соціальних педагогів, які мають досвід просто елементарного спілкування із здобувачами освіти з інвалідністю.

Друге. Не врегульовано питання щодо функціонування систем та викладача, неналежне фінансування, що має наслідки, недостатність електронних освітніх матеріалів. Елементарних немає навчальних матеріалів зі шрифтом Брайля, з аудіовідтворенням, з субтитрами, такі елементарні речі.

За результатами розгляду звернень потенційних здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, які є особами з інвалідністю, виявлено проблему в частині реалізації їхнього права на особливі умови складання вступних іспитів. Порядком вступу для здобуття вищої освіти в 25-му році особам з інвалідністю надана можливість складання вступних іспитів безпосередньо в закладі вищої освіти замість єдиного вступного випробування. Водночас реалізації цієї можливості заважав ускладнений багатокроковий механізм альтернативного складання іспиту та слабка обізнаність вступників та закладів освіти, вищої освіти щодо алгоритму складання. Друга проблема – це технічна недосконалість системи ЄДЕБО в частині вже здійснення зарахування вступників до ЗВО. І за нашим оперативним реагуванням поновлено право, не буду зупинятись по багатьох виявлених проблемах, але приведу окремий приклад. Громадянка, вона має інвалідність І групи по зору, потребувала створення особливих умов для проходження вступних випробувань. Тільки після нашого втручання їй насправді надали таку можливість і вона успішно склала ці іспити, але до цього в чому була

проблема, тобто вона зверталась, вона каже, я не можу за своїм фізичним станом це зробити. І приходила офіційно відмова. Для вирішення системної проблеми ми надавали відповідні рекомендації МОН.

Наступне – булінг. Я дуже коротко покажу статистику. В 2025 році ми отримали 191 звернення щодо булінгу. В порівнянні з 2024 роком ця кількість зросла на 55 відсотків. Знову ж таки сама кількість – 191 нібито невелика, але до нас звертаються як до останньої інстанції. По булінгу звертаються і до Національної поліції, але в першу чергу починають звертатись до керівників закладів освіти, не бачать реакцію і на цьому дуже багато хто зупиняється.

Шановні народні депутати, ми бачимо, на жаль, що у нас є системна проблема по булінгу, в тому числі вона пов'язана з окремою категорією громадян України внутрішньо переміщених осіб. Я це спостерігаю постійно. Ми окремо реагували на випадок в Чернівецькій області, де сім'ям ВПО, дітям напряду, на жаль, в класах, це при тому, що не було використання російської мови, не було навіть русизмів, але просто було звинувачення: чого ви сюди приїхали, ви там зробили все, щоб війна розпочалась. Тобто йдеться... .

_____ . З боку дітей чи з боку... .

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Починається це з боку дітей, на жаль. І ми не бачимо якоїсь елементарної реакції з боку вчителів, якесь пояснення. Дійшло до того, що в нас в одному закладі після того, як батьки ВПО дійшли до директора школи, вони те ж саме почули від директора школи, але вже там дорослим людям. І на жаль, там було таке відчуття, що це рухається просто від керівництва і таким чином я не скажу, що це поощряється, але точно превентивно не відпрацьовується. Це є системна зараз проблема, ми на неї звертали увагу МОН. Я не знаю, як на це реагувати, але якась система додаткових роз'яснень з боку МОН, доведення інформації щодо цієї категорії. Але по булінгу ми бачимо кардинальне зростання кількості випадків. За нашим реагуванням було відкрито 12 кримінальних справ. Національна поліція склала 285 протоколів про адміністративне правопорушення. Це по статті 173 прим.4 КУпАП стосовно 248 осіб. Суди було розглянуто 213 справ стосовно вчинення булінгу. Водночас варто зауважити, що судові справи.

_____ . (Не чути).

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. От якраз по строках, закінчення строків накладення адмінпротоколу, більше 80 відсотків адмінпротоколів завершується нічим.

ГРИШИНА Ю.М. Ми ж такий законопроект зареєстрували, де ми продовжили строки.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ми дуже просимо, щоб... Рік?

ГРИШИНА Ю.М. *(Не чути)*

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Ні, не прийняли, він в правоохоронному комітеті. Ні, ні, це те ж саме. Три місяці. Це, до речі, ми піднімали питання в правоохоронному комітеті, що по адмінсправах, там є булінг, там, наприклад, справи, які ми розглядаємо. Три місяці – і закривається. Ми дійшли до того, що ми просимо суддів через пленуми судів, що навіть якщо пройшли строки, але, будь ласка, в описовій частині після аналізу давайте ви зафіксуєте, що ви встановили, все ж таки було порушено право з боку відповідної конкретної особи, особливо це стосується посадових осіб, або не було. Навіть якщо три місяці пройшли, ви не накладаєте адміністративне стягнення. Але якщо в рішенні суду зафіксований цей факт, то принаймні це може слугувати аргументом для дисциплінарних внутрішніх проваджень, для звільнення, для хоч якоїсь реакції. По деяких справах ми рухаємося достатньо позитивно.

Щодо булінгу. Потребує, на наш погляд, вдосконалення міжвідомчої взаємодії, де буде елементарно збір узагальнення кількості випадків булінгу в закладах освіти. Зараз це не здійснюється, шановні народні депутати. І в тому числі ми бачимо дублювання. При всій повазі до народних депутатів, але я вчергове зверну вашу увагу, є такий інститут, як освітній омбудсмен, так-от, звертаються як до цього закладу, так і звертаються до наших, до нашої інституції. Таким чином просто відбувається дублювання, ми розглядаємо одні і ті самі звернення від, наприклад, батьків або щодо порушень прав дітей.

Щодо булінгу. Так само ми вказуємо термінову необхідність щодо скасування Наказу МОН 1646 та розроблення, затвердження нового нормативного акта, який матиме назву: порядок реагування на випадки насильства та жорстокого поводження в закладах освіти, в структурі якого булінг доцільно визначити як окремий різновид насильства.

I наступний – молодь з ТОТ. Скажу так, ми напрацювали нашу інституцію спецдоповідь по вступу молоді з тимчасово окупованої території України. Кожного року, шановні народні депутати, кожного року ми проводимо окремий круглий стіл з Міністерством освіти та науки України щодо вступної кампанії для молоді з ТОТ. На жаль, ми бачимо негативну тенденцію. Якщо в 2024 році до закладів освіти вступило 11 тисяч 325 осіб за квотою 2, то у 2025 році – 9 тисяч 418 осіб, що свідчить про зниження показників та наявність системних бар'єрів. Серед основних: недостатня поінформованість, складнощі з оформленням документів, відсутність програми адаптації та належної підтримки після виїзду. Okремо варто звернути увагу на доступ до соціальних гарантій.

Попри запровадження, ми за це дуже дякуємо, запровадження механізму отримання «підйомної» допомоги, 1823, в 25-му році таку допомогу отримали тільки 8 осіб всього-на-всього. 156 законних представників отримали виплати на 220 дітей. Але фізично виключно 8 осіб скористались напряду такою програмою. Ключовим бар'єром є вимога щодо наявності індивідуального плану повернення та реінтеграції як умови отримання такої допомоги.

Що відбувається згідно постанови? Ми її напрацьовували, бо всі діти проходять через наш Центр захисту прав дитини. Для того, щоб дитина скористалась цією соціальною допомогою, треба, щоб спочатку або громадська організація, або орган України, який повертає цю дитину, буде повертати цю дитину, повинен був напрацювати цей механізм для конкретної дитини. Після того дитина повернулась і після цього дитина може отримати цю соціальну допомогу. Взагалі тоді випала така категорія дітей, які самостійно виїжджають, і молодь, які за власним переконанням виїхали і прийняли рішення тут проживати на території України. Ну, і плюс ми постійно піднімаємо питання щодо затвердження умов вступу для вступників якомога раніше, заздалегідь. Ми постійно про це кажемо. Бо, шановні народні депутати, для того, щоб батькам прийняти рішення відправити дитину, це треба знати за рік, напевно. А коли у нас умови вступної кампанії затверджуються, от вони нещодавно, да, там три тижні тому були нарешті затвержені, то автоматично це для дітей, які в наступному році вже будуть виїжджати. Ми про це піднімаємо, кожного року кажемо, будь ласка, затвердіть заздалегідь. Вони, до речі, зсилаються на шановних народних депутатів, кажуть, да, ну ми ж от засилаємо законопроект до народних депутатів, він розглядається, був

прийнятий тільки в грудні 2025 року. Я кажу, а що вам заважало розробити це один раз, затвердити окремі умови для молоді з ТОТ, щоб це були такі ж самі прозорі, щоб вони просто не мінялися, для окремої категорії?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Дмитре, тут я прокоментую, якщо можна. Насправді, в цьому році ... *(Не чути)* є наше спільне... була проблема ... *(Не чути)* я пам'ятаю, з початку воєнного стану. Але кожного року ми приймаємо окремий закон, який окремо ... *(Не чути)* вступну кампанію наступного року. Тому тут справді це є прив'язка до рішення парламенту. Але, наскільки я пам'ятаю, це єдиний раз, який ми зробили ... *(Не чути)* наприкінці року. Насправді до цього ми його приймали до 1 вересня для того, щоб було зрозуміло всім на наступний рік, були великі дискусії якраз. Тому насправді ми завжди приймаємо його вчасно. Те, що він сам по собі важкий документ і його треба довго розробляти і погоджувати, це теж правда. Але, мені здається, наскільки я правильно пам'ятаю, то останній раз ми прийняли його до кінця воєнного стану, тому в подальшому, я впевнений, що жодних проблем зі строками бути не може, від парламенту нічого не ... *(Не чути)*.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Так і є, да, я знаю. Більше того, я апелював урядовцям, я казав про те, що навіть якщо законопроект, як ви кажете, він був прийнятий в грудні 2025 року, хто вам заважав максимально швидко напрацювати і затвердити норми? Більше того, коли я завжди чую пояснення з боку якихось... Наприклад, представник Міністерства освіти (МОН), він напряду казав: ми швидко зробили свою роботу, там за тиждень, а він дуже довго знаходиться у Мін'юсті. Я кажу, а яка різниця це для дітей і для мене як для Уповноваженого, це ж уряд робить, це не робить окремо якесь міністерство, тому ви між собою розберіться, а просто не перекидайте відповідальність з одного міністерства на інше. Саме тому у своїх щорічних доповідях я завжди пишу не конкретне міністерство, а я пишу: уряд. А уряд всередині сам повинен розбиратися, хто відповідає за напрацювання нормативного документа, хто за його візування і швидке прийняття.

І останнє, що хотів сказати, це наказ МОН 910 «Про деякі особливості набуття та поновлення статусу здобувача освіти на період дії правового режиму воєнного стану в Україні». Обмеження МОН згідно цього наказу аргументує мобілізаційними процесами. Водночас під дією наказу 910 підпадає категорія осіб: перше – старших за 25 років, які не є військовозобов'язаними, навіть жінки. Тобто

у нас є звернення, коли жінка старша 25 років, яка є людиною з інвалідністю, яка не може навіть теоретично бути військовозобов'язаною, вона не може перевестись чи поновитись на денну або дуальну форму навчання з інших форм здобуття освіти. Ми неодноразово звертали на це увагу МОН. Ми все ж таки сподіваємося, що вони нарешті внесуть туди зміни, принаймні для жінок, або для жінок, які не підпадають під категорію військовозобов'язаних, але є багато випадків, коли через цей наказ у нас люди не можуть отримати освіти.

Це все. Я на цьому зупинюсь. Готовий відповідати на ваші запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги народні депутати, чи є у вас запитання до доповідача? Будь ласка, Роман Павлович.

ГРИЦУК Р.П. Дмитро Валерійович і вся команда Офісу омбудсмена! Хотів би по-перше подякувати за вашу титанічну роботу, за презентацію своєї роботи, це надзвичайно важливо, плюс результати, ми бачимо, великі, що ви казали, що збільшується щорічно кількість звернень. Це, можливо, і показник того, що, можливо, не все окей з правами людини в Україні, але я думаю, що більше є причина – це те, що є довіра і до інституції, яку ви вибудовуєте, і показник ефективності. Тому що наскільки я розумію, якщо там близько 150 тисяч звернень було, 80 тисяч у вас поновлені права, тобто більше 50 відсотків – ефективність роботи. Тобто кожне друге звернення, яке є у людей до Офісу омбудсмена, воно закінчується позитивно для людини. Повірте, це дуже великий результат, надзвичайно. Тому що ми не знаємо якість звернень і чи дійсно там є порушення прав чи, можливо, нерозуміння законодавства.

У мене є два питання. Перше. Ви сказали, що було в презентації 40 звернень від дітей. Я не знаю, чи є у вас ця інформація, чи, можливо... який, що за тип звернень, коли вже дитина сама звертається? Що це за звернення?

Друге, про булінг. Ми булінг розглянули в закладах освіти тільки з точки зору відношення дитина – дитина або об'єкт булінгу – дитина. Дуже часто об'єктами булінгу стають безпосередньо вчителі, як і від дітей, так і між собою, або від керівництва закладу освіти, або від батьків, або трудові відносини, або від керівника департаменту освіти чи управління освіти. І от питання, чи фіксуються такі типи булінгу або мобінгу, як каже Юлія Миколаївна? І ще одне питання.

Давайте поки по цьому. 40 дітей, що це за звернення? І мобінг – булінг всередині закладу освіти або серед керівників в системі управління освіти.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую. Я дуже коротко. Звернення насправді абсолютно різні, і по булінгу звертаються окремо на пряму діти. І от приведу приклад. Звернувся, одне із 40 звернень, звернувся підліток з Дружківки, що батьки його ховають від евакуації. Сам особисто звернувся до нас. В той же самий день профільна представниця відпрацювала це звернення. Звернулися до громадської організації «Білі янголи», окремо до Національної поліції, на наступний день хлопця... приїхали по адресі, яку він повідомив, його знайшли і евакуювали. Нас навіть поінформували, прислали таке фото, це від хлопця. І ми офіційно закрили провадження по цьому зверненню. Тому у нас є випадки, коли самотійно діти інформують нас про, ну, м'яко кажучи, несприятливі умови для зростання навіть в своїх сім'ях. Тому різні.

Щодо булінг – мобінг, да, ми все фіксуємо. Окремі у нас є звернення, в тому числі від вчителів, вони у нас є щодо негідного поведження, щодо спілкування, знаєте, своєрідного, я так скажу, з боку батьків, в тому числі ми це фіксуємо, в тому числі ми з цим розбираємося. На жаль, я так можу це сказати, у нас це достатньо невелика кількість звернень, але теж ми бачимо негативну тенденцію, що, напевно, відношення до професії педагогів воно так погіршується.

ГРИЩУК Р.П. Я дуже вдячний про це. Ми як Комітет освіти це теж бачимо, і тому тут звернення до всіх. Перше. Вчителів, які мають булінг з боку батьків – звертайтеся до Офісу омбудсмена. Друге. Вчителів, які мають булінг від директора школи, від керівництва школи. Дуже часто молоді вчителі, коли приходять в систему освіти, стикаються з величезним булінгом всередині. Стикаються з булінгом директори шкіл від керівництва вищого – від управління освіти, від департаменту освіти. Не мовчіть, звертайтеся до омбудсмена. І таке не можна терпіти. Є законодавство уже про мобінг за ініціативою Юлії Миколаївни, їм можна користуватися.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую.

КИРИЛЕНКО І.Г. У нас відкрите засідання комітету, да?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. Дякую, Роман Павлович.

Сергій Валерійович, будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, Дмитро Валерійович. Я хочу теж повідомити, що – я зараз як депутат-мажоритарник, - я неодноразово звертався до Дмитра по питаннях, наприклад, військовополонених з мого округу або пропалих безвісти – і миттєва реакція, от просто миттєва. Був один випадок: я пів на одинадцять ввечері написав, думаю, ну, дай боже, щоб завтра десь вдень відповів, хвилини не було, щоб Дмитро не перетелефонував. І за це окремо подякувати.

Питання таке, інституційно-архітектурне. Є, от ви навіть про це говорили, є омбудсмен, ну, головний омбудсмен, і є в нас, умовно кажучи, галузеві омбудсмени. Це структури, які дублюють одна одну? Архітектура зараз ефективна? В нас же подібна дискусія, наприклад, я нагадаю, і про Академію наук: в нас є головна академія, і є галузеві академії. І ми часто про це говоримо, просто це до прикладу. Чи, може, все добре, і воно отак от працює, як працює? Мені це цікаво, бо навіщо витратити ресурс зайвий, якщо у нас не вистачає його ні на що?

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую за запитання. Воно насправді дуже правильне, я вам окремо за це дякую. Згідно Конституції України побудована архітектура таким чином, що насправді національна інституція захисту прав людини в Україні повинна бути одна. Це 55 стаття Конституції, що кожен може звернутися за захистом своїх прав до Уповноваженого. В тому числі 101 стаття Конституції, що парламентський контроль в сфері захисту прав людини здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Крапка.

Всі структури, я вам приведу приклад: освітній омбудсман, військовий омбудсман, бізнес-омбудсман, є Урядова уповноважена з гендерних питань, взагалі їх налічується близько 11 структур, - всі вони, перше, з точки зору функціонування незалежності, вони визнаються як урядові, автоматично вони не можуть бути незалежними апріорі. При всій повазі до всіх, але як може структура, яка функціонує в структурі уряду, контролювати уряд? Ніяк, ну, це ж апріорі неможливо. І саме таким чином побудована наша архітектура, щоб один орган був незалежний, парламент дав повноваження парламентського контролю за правами людини Уповноваженому. Все, крапка. Всі решта по суті займаються дублюванням. Громадяни України пишуть до всіх, я отримую ті ж самі звернення,

які громадяни України пишуть на всі ці структури. Але проблема в тому, що, наприклад, у мене була зустріч з освітньою омбудсманкою, да, чудова професійна людина, я нічого не можу сказати. Але, наприклад, вона каже, у вас є функція проводити моніторингові візити, причому ви незалежні, ви в будь-який момент можете поїхати, зайти, подивитися будь-які документи, витребувати будь-які документи, а у мене такої функції немає. Але звернення на мене теж пишуть.

І таким чином одні і ті самі звернення ми розглядаємо, але у нас більше функціоналу і повноважень, бо є профільний закон, є незалежність, є окрема побудована інституційна пам'ять, бо інституція уповноваженого була юридично створена в 1997 році, а перша уповноважена була призначена в 98-му році.

Тому моя позиція залишається дуже проста: треба підсилувати правозахист, захист прав людини, безумовно. Але це треба робити, щоб не було дублювання, щоб були чітко визначені окремі повноваження, але для цього в ідеалі треба вносити зміни в Конституцію України. Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іван Григорович, будь ласка.

КИРИЛЕНКО І.Г. Трошки випередили. Лариса, мабуть, задала б це питання краще ніж я. Але вона сьогодні на засіданні парламенту підняла в своєму виступі проблему, яка збільшить в рази отам оті стовпчики, які ви з року в рік показали першим, аналіз. Нас величезна проблема жде з реорганізацією освіти в сільській місцевості, параліч буде в сільській місцевості освіти, неможливість отримати середню освіту, гарантовану Конституцією. Жахливі умови доріг. Сьогодні міністр виступав: дороги, все буде нормально, дороги, автобуси, все прекрасно, все буде отлично і все у нас піде, якість освіти буде super good. Ми бачимо ... *(Не чути)* замість super. Я повністю з вами солідарний, з вашим виступом сьогодні. Це буде страшна проблема в країні, страшна. Грубе порушення Конституції, право отримати середню освіту. Це і батьків буде стосуватися, дітей, а саме головне, це буде знищення села. Закриття школи – це село вже знищено, його немає. Землю заберемо, як кажуть, безкоштовно, роздавай кому хочеш, обезземелення і духовні корені України будуть вирвані живьем. А наші духовні корені – це все-таки село, сільське господарство.

На превеликий жаль, ми бачимо, я, пані Лариса, з вами повністю солідарний, бачимо, що в цьому буде величезна соціальна проблема, яка може призвести до

вибуху. Чому? Тому що абсолютна більшість сімей на селі – це мама залишилась з дітьми, а батько воює. І мамі зараз доведеться виживати ще за те, щоб дитя хоч освіту отримало якусь. А ніяку. Це просто я говорю, можливо, я трошки випереджаю, пані Лариса, може краще, вона прямо з округу сьогодні привезла цю інформацію.

А ми були на минулому тижні на Рівненщині. Реформатори йдуть далі, вони закривають спеціалізовані школи, все як ви тільки починали свою розмову, закривають, бо спеціалізовані школи ще в старі часи створювалися в хороших місцях для того, щоб була і природа, і все інше сприяло тому, щоб ми цих дітей реабілітовували, відновлювали. Школа спеціалізована прямо на трасі, ліс, 5 гектарів, прекрасне місце, ну просто чудо, озеро, все. Та, звичайно, закрити цю школу, через два місяці там уже буде спа-салон, там ресторан, там все буде, там все буде бізнес, там все буде приносити гроші. Любой ціною закрити, всіх дітей цих розсиротити, порозкидати, де 200 дітей на обліку, а 700 таких є, 500 ще на обліку не стоїть. І цих дітей збільшується, збільшується, збільшується, бо війна, війна є війна, вона травмує усіх, дітей особливо. Тому очікуйте звернень, в геометричній прогресії більше буде. На жаль, поки що іде все потемки. Сергій Віталійович написав закон із Гетманцевим, але він чогось в зал не заходить, ми трошки призупинили ці всі речі. На жаль, поки що незрозуміло по яких... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте ми це поговоримо в другому питанні, бо воно саме цьому і присвячено, якщо не заперечуєте. Іван Григорович, у вас є запитання чи просто був коментар? Юлія Миколаївна, будь ласка.

ГРИШИНА Ю.М. Сергій Віталійович, дякую. Я теж хочу подякувати Дмитру Валерійовичу за його рівень роботи. Ви, дійсно, працюєте дуже ефективно, ви постійно на зв'язку з народними депутатами, і я не знаю, з ким не говориш, завжди відчувається рівень вашої роботи. Я вам дякую за це. Я дякую за цю доповідь. Я дякую, Сергій Віталійович, що ви дійсно винесли це питання зараз на засідання комітету, щоб ми всі почули ті проблемні моменти, які ми почули. Я хочу звернути увагу на два моменти, колеги, нас як членів комітету, які я там для себе зараз виділила, хочу їх озвучити. Ми спостерігаємо з вами вже з року в рік, що в нас є проблеми з освітою у дітей з особливою освітньою потребою. Ми тільки почали нашу каденцію, ви ж пам'ятаєте, перші слухання, які у нас були, це діти з

особливими освітніми потребами. У нас були дискусії, ми там рятували санаторні школи, потім рятували спеціальні школи. Я хочу звернути увагу міністерства зараз, користуючись тим, що пані Надія тут є. Знаєте, от у нас іноді буває таке, що приймаються прості рішення, там, де щось погано працює, приймається рішення ліквідувати. Ось ми це проходили, коли приймалось рішення ліквідувати спеціальні школи. От тільки що пан Дмитро озвучив проблему. Ця проблематика вона дійсно є, і це недопрацювання засновників, що дійсно керівники шкіл спеціальних вони замість того, щоб займатися... дійсно, дитина повинна в центрі стояти, вони беруть в гонці за кількістю дітей, за фінансуванням вони запаковують в цю школу, де повинні бути діти, які отримують спеціальну освіту, вони запаковують туди... Ці школи часто стають місцем, де просто дійсно живуть діти, які повинні бути в інших місцях, яким потрібна інша послуга, не освітня послуга.

Тому я думаю, що міністерству потрібно збільшувати контроль і координацію за засновниками, які не звертають на це увагу, не контролюють ці питання, а потім коли дійсно у нас на практиці такі питання виникають, піднімається питання, хтось там, я знаю, з реформаторів чи хтось починають піднімати питання закрити ці школи, тому що там такі відбуваються речі. Я думаю, що тут питання в координації і вам потрібно більше звернути увагу на це питання, в тому числі як на історію з інклюзією. На жаль, вже ми про питання інклюзивного навчання багато років говоримо, але до сих пір постійно кожний з нас, я впевнена чують випадки, коли директори шкіл не хочуть брати на навчання дітей з особливими освітніми потребами, в дитячі садочки їх не хочуть брати. Це проблема, яка теж потребує втручання держави вже, тому що дітей все більше, постійно, на жаль, збільшується кількість дітей з особливими освітніми потребами. І нам потрібно, вам як уряду, як Міністерству освіти, виконавчій владі треба звернути більшу увагу на те, щоб захистити цих дітей, в тому числі підручники, які постійно теж комітет контролював питання. Ми знаємо, що є проблеми з підручниками для дітей з особливими освітніми потребами, що це підручники шрифтом Брайля, про які пан Дмитро казав. Це, дійсно, є проблема. Я, куди не їжджу в спецшколи, скрізь немає підручників, немає науково-методичних матеріалів для навчання. Це реально проблема. Я, куди їжджу, я постійно за свої кошти купляю, привожу їм ці посібники. Потрібно звернути на це увагу, тому що діти в спеціальних школах не забезпечені цим.

І, будь ласка, от, враховуючи те, що ми тільки що почули, зверніть на це, будь ласка, увагу. Але я думаю, що нам як комітету – це не тільки вам як міністерству, а ще й нам як комітету, - Сергій Віталійович і колеги, давайте продовжимо більш такий моніторинг, координацію цього питання, тому що воно дійсно потребує, я думаю, більшої уваги і комітету, і Міністерства освіти.

Ну, і по медиках в освіті теж. Я дякую, що ви зараз підняли це питання. Я теж до колег хочу звернутися, по-перше, до пані Надії. Я надіслала, тобто в нас вже з паном Ляшком є його бачення. Це те, про що він казав, проблема однозначно є. І, дійсно, я думаю, що всім зрозуміло, що наші діти, дитина стоїть в центрі, діти повинні бути захищені. Ті діти, які в школі звертаються за медичною допомогою і отримують цю допомогу, і які отримують і певні препарати і так далі в школах без координації фактично з медичною системою України, це проблема, і ми бачимо те, що сьогодні почули на засіданні.

Тому я зараз чекаю відповіді від міністра освіти, яке він має бачення щодо статусу медиків в освіті. Я обов'язково поділюся з колегами в комітеті. Я думаю, що теж потрібно і комітет, щоб свою роль тут зіграв при прийнятті цього рішення. Тому що воно таке концептуальне, я думаю, що ми теж повинні сказати своє слово, може, заслухати тут, на комітеті, двох міністрів, щоб прийняти це рішення, тому що діти повинні, звичайно, бути захищені від цього. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді, з вашого дозволу, спробую... Да, будь ласка.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Я дуже коротко. Перепрошую, Сергій Віталійович.

Я з приводу того, що сказав Іван Григорович, і в продовження виступу Лариси Миколаївни: щодо закриття шкіл. Я дякую за те, що ви напрацювали законопроект. Ми теж сподіваємось, що ви як парламентарі максимально швидко його приймете, бо, дійсно, до нас надходять, до мене надходять звернення щодо закриття шкіл в сільській місцевості. Я не скажу, що у нас є мегапозитивні результати, але завжди я реауюю, проводжу окремі перемовини. Наприклад, у мене було звернення, Комарівська школа Сумської області, вже було прийнято рішення щодо ліквідації цієї школи, 50 дітей на той момент навчалось. Я написав подання. Більше того, мій представник поїхав до голови, розказала, що юридично там вимагає Уповноважений призупинити ліквідацію, відновити роботу цієї школи. За невиконання законних вимог Уповноваженого передбачена адміністративна

відповідальність, тому врахуйте всі ваші перспективи. Через два дні він зібрав, голова зібрав сесію і відмінив рішення про ліквідацію школи, виділили додаткове фінансування і школу відновили. Але це не завжди так працює, на жаль. І для того, щоб системно не закривались школи в сільській місцевості, треба закон. І ми на це в тому числі звертаємо увагу. Я дуже дякую, що, шановні народні депутати, ви цим не просто опікуєтесь, а вже пропрацювали і зробили свою роботу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Дмитро Валерійович.

Шановні колеги, пройшла година доповіді і ніхто не згадав про регламент. Це говорить про те, що тема нам не просто близька, вона нам болить, важлива і цікава навіть запрошеним гостям, які прийшли на друге питання, по зовсім іншому питанню насправді. Чому? Тому що діти – це наша основна робота, це наша біль і це наша мета, якщо можна так сказати, дати їм найкраще майбутнє з можливих, і освіта тут відіграє разом з охорони здоров'я, напевно, провідну роль.

Тому я хочу подякувати в першу чергу за роботу вашу, пане Дмитре, і всієї команди, бо команду ми бачимо в себе на засіданнях комітету і справді тішимося, тому що в нас абсолютно конструктивна робота. Нічого не буду казати про попередника вашого, але вона стала більш конструктивна, ще більш конструктивна, напевно так краще. І ще більше хочу подякувати за те, що ви тут не презентували насправді. Я уявляю, наскільки треба бути сильними людьми всередині, вам і кожному члену команди, враховуючи те, що ви працюєте з воєнними злочинами, і бачити це все на власні очі. Ми слідкуємо за вашою діяльністю, хоч і побіжно, але менше з тим слідкуємо і бачимо, як ви займаєтесь і катівнями, і полоненими, і загиблими, і всім іншим. Це насправді титанічна робота, мені важко всередині зрозуміти, наскільки потужними людьми треба бути, наскільки сильними для того, щоб це все витримувати протягом вже багатьох років. Але я пам'ятаю вас головою комітету і тоді була величезна до вас повага, а зараз вона стала ще більшою. Тому дякую вам і команді.

Що стосується окремих питань. Я записав собі все, про що ми говорили. Насправді, да, зі спецшколами – це окрема історія, бо спеціальні школи, вони знаходяться на обласних бюджетах. Ми можемо просити міністерство звертати увагу або втрутитись в процес, але давайте будемо відверті, це питання обласного бюджету, це питання областей. У нас є колеги народні депутати, які, наприклад, в

чудовій комунікації та, власне, як і я, з керівництвом Харківської області. Але при цьому ми постійно в залі чуємо від інших наших колег, що є проблеми з потенційним закриттям або вже із закриттям, яке потім відмотується назад, спеціальних закладів. Ми не проти реформи деінституціалізації, більш того, вважаємо, що вона, напевно, потрібна так чи інакше. Але робити спочатку реформу, а потім під все це підганяти реальність, воно не зовсім так працює.

І наша позиція як комітету, вона достатньо послідовна. Спочатку ми робимо паралельну систему, яка працює, яку ми хочемо бачити, після цього ми не будемо проти закриття закладів, якщо в них вже не буде потреби. А допоки паралельна система нова непобудована, давайте у нас буде дві системи. На цьому ми наполягаємо, тому що... тим більше, що це не є неймовірні витрати з державного бюджету, але ці діти, які знаходяться в цих закладах, вони найменш захищені серед всіх дітей країни. І наша задача в першу чергу на них звертати увагу і їм в першу чергу допомагати, їх невелика кількість порівняно з іншими категоріями дітей, але в будь-якому разі кожен з цих дітей нам справді важливий для країни і для нас для всіх як суспільства. Я попрошу колег окремо звернути увагу наших підкомітетів, які цим займаються, на проблеми в закладах вищої освіти. Ні-ні, я не правила вступу, я якраз про цей випадок, я впевнений, що він непоодинокий. З дитиною з особливими потребами, якій просто не давали можливість здати вступні іспити, хоча ми дозволили це робити поза загальними правилами з розумінням, чому це неможливо зробити в загальних умовах. Але якщо ми говоримо... Я пам'ятаю ці звіти, про які ми часто говорили з профільними заступниками міністра, вони кажуть, все готове, в закладах вищої освіти все готове. І от це все готово зараз виливається в такі випадки. Навіть якщо він один, з ним треба просто насправді попрацювати і масштабувати висновки таким чином, щоб більше в нас таких випадків не було. Те саме стосується фахової передвищої і професійної освіти, те, про що ми говорили. Нам взагалі треба, я думаю, окрему увагу приділити дітям з особливими потребами в усіх ланках і взяти це питання в комплексну роботу комітету.

Ще одне, на що я хочу звернути увагу, шановні колеги. Ми неодноразово під час своїх засідань комітетів на це звертаємо увагу – нормативно-правові акти. Я не розумію, що це не всіх буде стосуватися, пані Надія, але я попрошу знов-таки це записати в рішення комітету звернути увагу на вчасне розроблення і затвердження,

і оприлюднення нормативно-правових актів на виконання наших законів, які приймаються парламентом. Це дуже важливо.

Зараз говорили про дітей з тимчасово окупованих територій. Я нагадую, що в нас вже більше ніж 2,5, напевно, роки, більше, прийнятий Закон про визнання результатів дітей з тимчасово окупованих територій. Навіть на виконання цього, у нас були комітетські слухання, результатом яких був закон комплексний, який ми з вами напрацювали із Уповноваженою в Криму, по якраз правам дітей з тимчасово окупованих територій, по спрощенню їх доступу в освіту. Навіть якщо це буде одна єдина дитина, яка захоче перейти з окупованої території, продовжити навчання або роботу в Україні, бо це її вибір, ми повинні забезпечити все і максимально швидко визнання, особливо документів. Якщо вони загублені, нічого, треба розробити швидкий механізм, як їх можна відновити або перескласти або ще щось. Тобто це питання того, що у нас більше ніж 2,5 року точно, вже прийнятий закон, в якому досі немає повністю немає нормативно-правової бази. І це питання, на яке ми неодноразово звертали увагу.

Ще один момент. Я тут наприкінці доповіді побачив рекомендації 24-го року, здається, які мали би бути виконані після цього, яке було в доповіді 24-го року. От нашому міністерству, це не найгірша ситуація, будемо відверті, можливо, одна з найкращих, але, тим не менш, п'ять виконано, два в процесі, один не виконаний. Це була доповідь 24-го року. Я попрошу дописати в рішення комітету, якщо ви не будете заперечувати, щоб ми окремо засідання комітету одне з контрольних питань проговорили, виконання рекомендацій Уповноваженого з прав людини. І ми запросимо вас, бо я тут не побачу, можливо, є в супроводі, рекомендації нинішні, які є, для того щоб ми, це не питання, скажімо так, контролю і покарання, це питання, давайте проговоримо, чому ні, чим ми можемо допомогти, що нам треба зробити. Давайте обговоримо деталі і допоможемо один одному. Тому що насправді всі питання, які пан Дмитро піднімав, ніхто не буде говорити, правда, про те, що вони якісь далекі від реальності, чи вони видумані, чи можна на це, вибачте, не реагувати. Вони всі потребують негайної реакції, правда. Тому я думаю, що нам треба приділити окрему увагу, зібрати дані, подивитись на те, що було зроблено міністерством. Це теж чимало, повірте, я бачу з порівняно з іншими міністерствами. Тому тут претензій немає, але є бажання допомогти насправді. І я вважаю, що це наша спільна робота захищати права дітей.

Ще один момент по Комарівській школі. Не було задач і не було жодного нормативного документа, який би зобов'язав громаду закрити школу до 50 дітей. Вони могли це зробити за власним бажанням, без проблем. Для цього є громадські обговорення, робота з громадами і ціла процедура, яка, в принципі, до речі, нам треба повернутися на другому питанні до цієї процедури громадських обговорень. Але є процедура, яка мала би бути пройдена. Якби вона була пройдена через громадське обговорення, я впевнений, щоб не було запиту на порушення прав, насправді. Тому такої задачі не було.

Минулого року були справді закриті більше 100 шкіл, але тільки виключно тих, у яких було менше ніж 45 дітей, які не витримували, в принципі, не дотримувались норм закону – менше 5 дітей в класі було, і тому, да, ці школи... знов-таки це не було обов'язково умова закриття. Вони могли за кошти місцевого бюджету, будь ласка... Але жодна школа не закривається згідно ані наших рішень як парламенту, ані Кабінету Міністрів, тому що початкова школа повинна бути в усіх населених пунктах і їх закривати, наскільки мені зрозуміло, заборонено. Ніхто не закриває початкову школу.

Дивіться, по старшій і середній школі у нас зараз буде друге питання, яке ми проговоримо. Власне, для цього і робиться реформа і підвезення, і оптимізація. Тому цю ми проблему поговоримо обов'язково.

Я на кінець хочу, справді, ще раз подякувати, пане Дмитре, вам за роботу. І я впевнений, весь комітет підтримав, що ми без особливого обговорення всередині комітету просто вставляємо в порядок денний на найближче засідання, тому що для нас ця тема важлива і хочу просто... Шана вам всім за вашу роботу.

КИРИЛЕНКО І.Г. Хочу доповнити саму першу позицію, яку ви сказали і на яку ми загострили увагу всі разом. Спеціалізовані школи, школи з особливими потребами, якщо ми їх не переведемо на центральний бюджет, не візьмемо під своє крило, ми будемо розгрібати це так довго, ми будемо так цим мучитися і уповноважений, і ми всі. Це не може бути предметом регіональної політики. Ми побачили, що в регіонах є «хотелки». І ці «хотелки», на превеликий жаль, дуже хорошо, щедро обробляються і якими всі задоволені. А насправді, коли побували з батьками разом, криша піднімалась. І троє ветеранів війни сиділи без ніг хлопці, сказали, якщо вони зараз на обласній раді будуть приймати, ми прийдемо з

автоматами. Друзі, нам це не потрібно. Нам це не потрібно. Регіони депресивні, грошей немає, піднімають руки вгору, у нас немає за що, спасайте нас. Субвенцією ми це не врятуємо, треба забирати на центральний бюджет. Поправки до закону, спасибі вам за 116 статтю, ви самі мудро, далекоглядно побачили в цьому законі, що треба 166-у, ми поправки таки написали депутати – забрати ці школи спеціалізовані, дітей з особливими потребами на центральний бюджет, тоді це буде під контролем держави. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іван Григорович. Да, будь ласка.

АРЕШОНКОВ В.Ю. В мене питання до пана Дмитра. Чи ви будете на другому питанні, чи ви вже завершуєте зараз свою роботу? Чому я питаю, тому що... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви маєте на увазі на нашому... .

АРЕШОНКОВ В.Ю. Так-так, другому питанні. Чому я питаю? Тому що ми вважаємо, що під час обговорення другого питання можуть виникати моменти, які пов'язані з певними порушеннями прав дітей, батьків. Тому якщо, скажімо, ви не планували бути, то тоді я б просив, щоб ви ознайомились потім детально з матеріалами того, про що буде йти мова, з тим, щоб якісно як би опрацювати це питання. Добре. Дякую.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую, Володимир Юрійович. Якщо є бачення шановних народних депутатів, щоб Уповноважений прийняв участь і під час розгляду другого питання, то Уповноважений залишиться до засідання комітету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми будемо вдячні.

Шановні колеги, можемо переходити до прийняття рішення, да?

Шановні колеги, ставлю на голосування проект рішення комітету, яке вам всім розіслане. І там ми беремо до уваги, і дякуємо не формально пану Дмитру за доповідь, але з додаванням тих моментів, про які ми поговорили на засіданні, що стосується нашої співпраці з міністерством, аналізу того, що виконано і так далі, і так далі, те, що було озвучено.

Хто – за? Прошу проголосувати. Хто – утримався? Проти? Немає.

Дякую, колеги. Рішення прийнято одноголосно.

І переходимо до другого пункту порядку денного. Про стан підготовки реформи старшої профільної школи: проблемні аспекти та шляхи їх врегулювання. Доповідачем буде заступниця міністра освіти і науки України пані Надія Кузьмичова, і співдоповідачем буде Сергій Валерійович Колебошин, заступник голови комітету. Пані Надія, будь ласка, вам слово.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Дякую. Шановний голово, шановні народні депутати! Дозвольте ознайомити вас зі статусом впровадження і підготовки до впровадження третього етапу реалізації реформи «Нова українська школа». Переконана, що багато народних депутатів вже неодноразово брали участь в різних наших презентаціях і дискусійних майданчиках як в громадах, так і на різних урядових майданчиках. Але декілька слів спочатку про таку візійну складову, яка нам дозволить розуміти, чому і які речі ми зараз робимо і відповідно до яких рішень.

Немає окремої реформи старшої профільної школи. Є третій етап впровадження єдиної шкільної реформи, яка низається «Нова українська школа» і яка була започаткована у 2017 році. Станом на зараз 2,5 мільйона дітей навчаються відповідно до оновлених стандартів, які почали працювати у 2018 році. Цикли впровадження реформ в освіті не вимірюється роком і не вимірюється навіть однією ланкою. Для того, щоб реформа «Нова українська школа», ми могли говорити про її впровадження в першому циклі, діти, які вступили в 1-й клас у 2018 році, саме зараз вони перебувають у своєму 8-му класі і саме вони у 2027 році доходять до свого 10-го класу. І лише їх випуск у 2030 році буде говорити про запровадження, перехід української системи освіти на нові стандарти, нові навчально-методичні матеріали, оновлені підходи і здобуття, і досягнення тих результатів навчання, які закладені у відповідних стандартах початкової, базової і старшої школи. Отже, під час війни не запроваджується будь-яка нова реформа. Ми говоримо про поступ, який здійснюється відповідно до переходу дитини з одного класу до іншого. Ну, і вже озвучено, 2,5 мільйона дітей. Оціночно на 2027 рік в українській системі освіти буде навчатися 3,2 мільйона дітей, і всі вони, вступивши в Нову українську школу в свій рік, відповідно вимагатимуть навчання за новими стандартами. Якщо говорити про підготовку до впровадження саме третього етапу, безумовно, важливим і першим етапом було, власне, заміряти ставлення кожної цільової аудиторії до безпосередньо ідеї реформи, саме з цього і почала команда

нинішнього міністра у 2024 році. Опитування було проведено Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), де взяло участь більше 80 тисяч респондентів, з соціологічної точки зору це достатньо... не те, що достатньо великий, це дійсно безпрецедентні вибірки, і вони охоплювали всі цільові аудиторії: старшокласників, вчительство, батьківство, керівників громад. Результати ви бачите на слайді. Тобто це відправна точка стосовно запиту і ставлення безпосередньо до ідеї реформи усіх ключових аудиторій. І ви бачите рівень підтримки ідей вище 70 відсотків по усім аудиторіям. А стосовно учнівства ми бачимо взагалі показник, який сягає більше 90 відсотків.

Далі. Окрім підтримки ідеї безумовним фактом є необхідність визнання того, а що ми зараз маємо в системі освіти. Ми про це достатньо багато говоримо з 2022 року і в 2023-му, коли були оприлюднені другі результати міжнародного дослідження PISA. Якщо міжнародне дослідження PISA викликає певні коментарі, ми можемо його посилити нашими національними даними.

Національні дані – це результати загальнонаціонального оцінювання ЗНО до повномасштабного вторгнення. Це НМТ під час повномасштабного вторгнення. Це серія досліджень, яке проводиться Державною службою оцінки якості освіти, і проводиться 3 роки поспіль, де тестування проходять учні 6-го і 8-го класу. І всі вони засвідчують наступне. Ті розриви ви бачите на слайді. Якщо їх озвучити голосом, то вони виглядають наступним чином. Розриви у знаннях і вміннях дітей, які навчаються в сільській школі і в міській, по ключовим предметам сягають подекуди в 2 рази, розрив сягає двох рівнів. Тобто іншими словами, діти з сільської місцевості удвічі гірше долають базовий поріг при складанні зараз НМТ, до цього ЗНО, і це означає відсутність далі конкурентоспроможності вступати до закладу вищої освіти, тому що неподоланий поріг на ЗНО/НМТ унеможлиблює твій вступ саме в цьому році. Розриви, зафіксовані PISA, вимірюються не відсотками, а вимірюються роками навчання. І тут ситуація ще більш драматична, якщо ми накладемо на конкретних дітей і конкретні класи. Це означає, що дитина, яка навчається в 10-му класі, подекуди може відставати від своїй же однолітків у знаннях і вміннях і відповідати рівню 6-го або 7-го класу. Такими є реалії, які ми фіксуємо з точки зору знань результатів, які здобуваються в поточній системі освіти. Якщо ми говоримо про поглиблення запиту, на що орієнтується наше учнівство, це старшокласники, то це права сторона слайда, це очікування від

системи освіти. І очікування є наступними. Вивчення менше, але глибше. І це не про лінь, і не про спрощення, це про фокусування на конкретних предметах, які потрібні для подальшого вступу до вищого навчального закладу. Це потреби вивчати те, що дійсно далі знадобиться у виборі професії і у подальшій самореалізації професійній, професійній самореалізації. Це практичність і це, безумовно, те, щоб увагу такі дитині приділяли більше на конкретних уроках ті вчителі, які з нею працюють. Трішки заглибимося у певні цифри. І вони говорять про наступне. Наразі в українській системі освіти, в шкільній ланці, у нас існує порядку 12 тисяч закладів освіти. З них в 6 тисячах 400 є класи 10-ті і 11-ті, тобто це старші класи. Якщо ми далі подивимось на те, що це за заклади і яким чином забезпечується там здобуття освіти, то ми побачимо, що більш ніж у тисячі закладів 10-й клас складається з менш ніж 10 учнів. При цьому ми маємо випадки, коли порядку 200 закладів не можуть сформувати відповідно до законодавства клас і мають дітей, кількість дітей, яка менше п'яти. Я нагадаю, що ми говоримо з вами про підлітків, а не про початкову школу. Ми говоримо про той етап соціалізації, в якому закладається подальша конкурентоздатність, подальша орієнтація на досягнення, можливість досягати цих результатів, можливість бути залученими у проєктну роботу, в позашкільне навчання, і всього цього, очевидно, що діти, які не мають відповідних колективів, просто позбавлені. Додамо сюди ще те, що 22 відсотки вчителів у сільській місцевості викладають три і більше предметів. Всі ці цифри – це не просто цифри і не жонгливання тисячами або сотнями, це те, що впливає на реальну якість освіти, яку здобувають діти в конкретних закладах сільської або міської місцевості. І саме це є тими передумовами, які неможливо не враховувати, будуючи наступні етапи переходу до старшої профільної школи.

Отже, старша профільна школа не є самоціллю і метою зробити щось з мережею чи з конкретними будівлями, чи ставками. Метою є зміна якості освіти, з якої виходить конкретний учень і учениця зі свого майбутнього 12-го класу. І якість – це не є абстракція, вона досягається через конкретні інструменти, які ви бачите зараз слайді і по яким я би хотіла поінформувати про те, що зроблене і який у нас зроблено спільно усіма інституціями як державного рівня, так і місцевого, який у нас з вами вже є ресурс для реалізації якісної підготовки до 1 вересня 2027 року. Почнемо з нормативної рамки, і це вже про статус реформи. Дуже важливо розуміти і нагадувати кожен раз на всіх наших майданчиках відповідно до чого

реалізується третій етап. Він реалізується відповідно до Закону «Про повну загальну середню освіту», який був прийнятий парламентом цього скликання у 2020 році. Останні зміни, які стосувалися старшої профільної школи або в цілому реформи «Нова українська школа», були внесені в 2021 році з суттєвими послабленнями вимог до формування академічних ліцеїв. З того часу жодні зміни не вносилися. Спроби внести зміни, які би стосувалися академічних ліцеїв, останні були в 2025 році. Але вони не дійшли навіть до обговорення на нашому профільному комітеті. Я думаю, що ми всі свідки тих обговорень і учасники безпосередньо тих обговорень. Але це вже історія, тому ми говоримо про те, на чому базуємося саме зараз і приймаємо рішення зараз. Відповідно до Закону «Про повну загальну середню освіту» міністерство як центральний орган виконавчої влади у сфері освіти забезпечив і прийняв наступні документи. Це Державний стандарт профільної середньої освіти, прийняття – 2024 рік. Це типова освітня програма, відповідно до якої здійснюватиметься навчання, прийняття – 2025 рік. Це Положення про ліцей, яке було прийнято ще попередніми урядом і воно є чинним з 2021 року. Відповідно до освітніх документів, стандарту типова освітня програма розробляються модельні програми, і про кількість я ще скажу трішки пізніше. І відповідно до них розробляються навчальні матеріали, які заходять у свій цикл пілотування з 1 вересня 2026 року, як і передбачено реформою «Нова українська школа». Пілот завжди стартує на один рік перед цим, тобто з 1 вересня 2026 року, але, зважаючи на складність цієї реформи, але Міністерство освіти і науки з пілотування старшої профільної почало на рік раніше, з 2025 року, і про це теж, я думаю, відомо шановним народним депутатам.

Однією з важливих складових, власне, яка і стає своєрідним питанням, найбільш наріжним, це формування мережі. Мережі формуються органами місцевого самоврядування відповідно до того закону, про який я вже сьогодні згадувала, зокрема основою для формування мережі є стаття 32, де зазначено кількість класів і профілів, які має забезпечити ліцей. На слайді ви бачите динаміку і те, що ми вже оновили на квітень місяць. По кожній області затверджені мережі на підставі рішень органів місцевого самоврядування. Важливо зазначити, що всі суб'єкти, всі області, окрім Івано-Франківської, мають затверджені мережі на рівні області. Не має такої мережі Івано-Франківська область і місто Київ. Але затвердженої мережі на рівні області недостатньо для реалізації безпосередньо на

місцях, тому що не область є засновником закладів, а органи місцевого самоврядування. Саме тому важливою роботою залишається в міністерства і обласного рівня саме з громадами. Ці цифри стосуються громад. Отже, динаміка за останні три місяці є наступною. Затверджених мереж – там, де ми вже фіналізували, органи місцевого самоврядування фіналізували своє бачення і рухаються в цьому процесі з 2020-2021 року, - станом на початок квітня – 63 відсотки. 32 відсотки громад мають роблені проєкти, але відповідно до процедур мають пройти або певні громадські обговорення, або очікують на прийняття цих рішень сесіями. І ви бачите суттєве скорочення сірої зони. Це там, де мережі не розроблені або відсутня інформація системно протягом трьох місяців у Міністерстві освіти і науки. Ми маємо перелік цих громад і з ними продовжуємо точково працювати. Станом на зараз 5 відсотків громад – це відсутні мережі або відсутня інформація. Важливо зазначити і подивитись на графік нижче. Так виглядає розподіл цих громад, кількості громад за регіонами. Ви бачите, що загальна кількість, якщо їх просумувати, це порядка 60 громад, які потрапляють у нас в «сіру» зону. Цифри на синьому графіку – це не відсотки, а кількість громад.

Ідемо далі. Важливо звернути увагу на те, яка кількість закладів потребуватиме реорганізації. І тут відразу зроблю ремарку, тому що стосовно цього дуже багато є різночитань, ми про них завжди комунікуємо на всіх наших майданчиках. І вони наступні, різночитання, що старша профільна школа передбачає закриття закладів освіти; реформа третього етапу не передбачає закриття закладів освіти. Це виглядає на рівні громади наступним чином. Громада Х має 10 закладів, орган місцевого самоврядування, який є засновником всіх цих десяти закладів, приймає рішення, які заклади з цих десяти стають ліцеями, які заклади з цих десяти стають гімназіями і, можливо, в цієї громади є окремі початкові школи, якщо ми говоримо про сільську місцевість. Закладів як було 10, так і залишається, в них може змінитись статус у залежності від прийнятого рішення. Якщо в громаді відбувається закриття закладу освіти, то причини цього не реформування старшої профільної школи, а з дуже високою долею ймовірності на рівні 99 відсотків це демографія. Демографічні показники ми не додаємо в цю презентацію, переконана, що вони всім дуже добре відомі. Але якщо буде потреба, ми можемо зануритись до конкретної громади, і я продемонструю, як виглядає освітня траєкторія зараз і які розриви між першим і п'ятим класами, першим і

дев'ятим, дев'ятим і десятим у кількості у кількості учнів. І саме це є причиною закриття закладів освіти по деяких громадах.

Тому, коли ми говоримо про реорганізацію, це не ліквідація і не закриття. Ситуація є наступною. Нагадаю, вже говорила про 12 тисяч закладів освіти, які ми маємо в нашій мережі. Станом на зараз не будуть академічними ліцеями порядку 10 тисяч закладів, близько 11 тисяч закладів. З них не потребують вже реорганізації і пройшли цей процес 55 відсотків. Не пройшли процес реорганізації 5 тисяч 76 закладів. І ви бачите як вони розподілені по кожній території. Цифри поруч з областю – це кількість закладів, які залишаються гімназіями на своїй території, але за рішенням органу місцевого самоврядування не будуть мати старші класи. Праворуч ви бачите те як громади розпочали по цих 5 тисячах і перебувають в реорганізаційному процесі. І тут бачите відсутність залежності від того чи є це прифронтний регіон, чи неприфронтний. На попередньому слайді, мабуть, помітили те, що Сумська область, будучи однією з прифронтних, прикордонних, має 100 відсотків затверджених мереж на рівні своїх громад. Сумська область має 64 відсотки вже розпочатих реорганізацій по тих закладах, які будуть це передбачати. Тому кожна область має свою специфіку, але тут немає чіткої прив'язки до прифронту, центру чи заходу. Тут є прив'язка до процесів, які відбуваються в кожній конкретній громаді.

Так виглядає мережа старшої профільної школи, яка прийнята органами місцевого самоврядування. Ми саме ці дані оновили на підставі тих рішень, які системно аналізуємо і збираємо з саме рівня громад. І якщо брали участь в наших інших презентаціях, то могли помітити певні зміни і трансформації. І це нормальний процес. Рішення, які приймають органи місцевого самоврядування, вони можуть бути змінені в залежності від ситуації, яка відбувається в конкретній громаді. Найбільш значуща зміна за цей період відбулася, наприклад, по Одеській області, яка стартувала з планової мережі в 205 академічних ліцеїв, наразі органи місцевого самоврядування фіксують 141 такий ліцей.

Цифри, які бачите ви на слайді, говорять ще про наступне. Наступне в чому? Немає одного лекала, яке би застосовувалось до всіх областей, що всі області мають забезпечити чи заснувати ту чи іншу кількість ліцеїв. Є Харківщина, де 211 академічних ліцеїв, є Закарпаття, де 113, є Тернопільська, де 42, є Київ, в якому станом на зараз 245 академічних ліцеїв. І це свідчить про те, що органи місцевого

самоврядування, керуючись цим Законом «Про повну загальну середню освіту», мають достатньо варіативності для того, щоб врахувати специфіку своїх громад і прийняти найкраще рішення, виходячи з інтересів дитини. Загальна кількість академічних ліцеїв, яку ми маємо на зараз по мережі, 2065. Нагадаю, що старша профільна школа має два компоненти. Сьогодні ми говоримо про статуси по академічних ліцеях, але старша профільна школа – це так само і професійні коледжі, які представлені професійними коледжами і закладами фахової передвищої освіти. Таким чином ми маємо більше 3 тисячі інституцій, які прийматимуть наших дітей для здобуття фахової освіти, професійної освіти або для підготовки до вступу до вищого навчального закладу.

Ще декілька цифр стосовно представленості академічних ліцеїв в сільській місцевості. 603 сільські, селищні громади мають в своїх мережах академічні ліцеї, а саме 750. І це говорить про відсутність цієї диспропорції чи відсутність непередставленості сільських територій при формуванні академічних ліцеїв. Фіксуємо ці 750 ліцеїв і відповідно в залежності від запитань і потреби деталізувати буду готова теж опускатись на рівень конкретних закладів.

Наступний момент, який вкрай важливий, – це про відокремленість і про врахування певних особливих випадків. Ті мережі, які сформовані і які формувались з 21-го або навіть 20-го року, наразі дають наступний аналіз. Відокремлених ліцеїв, це там, де будуть лише станом на зараз заклади вже мають лише старші класи, це 201. При цьому 328 – це гімназії і ліцеї. І з високою долею ймовірності з 1 вересня 2027 року ми будемо стартувати з приблизно половиною академічних ліцеїв, які міститимуть на момент старту старшої профільної школи і початкові, і гімназійні класи.

Про що це має говорити нашим громадам і шановним народним депутатам? Це про можливість реалізації якраз перехідного періоду, коли не здійснюються революційні дії по виведенню початкової чи гімназійних класів, а органи місцевого самоврядування приймають рішення про поступовий перехід до формату: гімназія – ліцей або до формату відокремленого академічного ліцею.

Рухаємося далі від мережі до автобусів, це про доступність і про інструменти, які надаються громадам і як це розподіляється по територіях. Перший стовпчик – це гроші, які виділені з державного бюджету без урахування органів місцевого самоврядування, а важливо зазначити, що місцеві бюджети докладають подекуди

50 відсотків співфінансу на закупівлю автобусів, тобто ці суми можуть бути збільшені з впевненістю на 30 відсотків.

Тут враховані видатки з державного бюджету, субвенція на автобуси 2023, 2024, 2025 рік, а також виділені кошти зі спеціального резервного фонду, загальний обсяг – це 4,6 мільярда. Кількість громад, яка існує по кожній області, і кількість...

_____ . *(Не чути)*.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. З 2023-го по 2025-й. Це з державного бюджету. І порядку щонайменше плюс 30 відсотків можна додавати від органів місцевого самоврядування. Без 2026 року, про 2026-й буде сказано трішки пізніше.

По кожній ви бачите кількість громад, які за цей період отримували щонайменше один автобус, який був закуплений за ті кошти, і відсоток, яким чином область реалізує разом з громадами розподіл цих автобусів. І ви... Да, да, добре. І ви бачите те, що є у нас області: Київська, Івано-Франківська, Волинська, Тернопільська, Чернівецька, де реалізація і залучення до розподілу коштів на придбання автобусів покриває більш ніж 70 відсотків громад. Це означає, що зараз, маючи в регіонах 2 мільярди, вже розподілені на області, вкрай важливо і з цим працює міністерство і області, і органи місцевого самоврядування, врахувати в пріоритезації ті ліцеї, громади, які не отримували ще автобуси, для того, щоби завчасно мати відповідний ресурс для підвезення дітей до академічних ліцеїв.

Наступний блок – це пансіони, який наразі представляємо в потребі, яка анонсована і зібрана з наших громад. Станом на зараз ми маємо наступну ситуацію. Кількість пансіонів, які вже наявні – це 181 і 138 з них потребують ремонту. А загальна кількість місць в цих пансіонах – це порядку 17 тисяч. Другий стовпчик – це потреба в побудові нових пансіонів і загальна потреба – 56.

На цю насправді загальну потребу міністерство в 25-му році ще формувало відповідний інвестиційний проєкт і подавало на відповідне затвердження Стратегічною радою. На жаль, в минулому році він не був затверджений, ми продовжуємо рух цим шляхом зараз і, власне, будемо ще більше пріоритезувати цю додаткову субвенцію і тут будемо, безумовно, вдячні за підтримку народних депутатів, виділення саме цієї додаткової потреби в окрему субвенцію нашого освітянського блоку.

ІВАНИЦЬУК Л.А. *(Не чути)*.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Ні, ні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зараз мова тільки про академічні. Пані Леся, давайте дамо закінчити. Це тільки про академічні зараз говоримо.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Да, це тільки академічні ліцеї.

Наступна інфраструктура, яка... Тобто ми розглянули автобуси детальніше, тому що це один з основних інструментів, який має забезпечити доступність до ліцею, але, окрім цього, важливий контекст розуміння ширших інвестицій, які робились за попередні роки і робляться зараз у шкільну інфраструктуру, це безпекове. За попередні роки 23-25-й рік сумарно було виділено 15,2 мільярда, це субвенція і дотація. 26-й рік визначений нижче, ви його бачите в окремих пунктах, він ще не засвоєні, що очевидно, але це ті гроші, які мають посилити і розширити доступ до оновлених освітніх середовищ більшої кількості наших закладів.

І тут я хочу звернути увагу на субвенцію НУШ, яка триває з 2018 року і в якій з 25-го року є чіткий окремий компонент, за який фінансуються майбутні академічні ліцеї. З 25-го року так само завдячуючи народним депутатам запроваджена ще одна субвенція, в своєму такому побуті ми її називаємо STEM, але це про переоснащення освітніх просторів з акцентом на лабораторії. Ця субвенція буде прийнята на уряді, сподівались, що сьогодні, її немає, але думаємо, що або п'ятниця, або наступний тиждень. І вона передбачає зміни в освітньому середовищі відповідно до того, як це відбулось в 25-му році. Я переконана, що ви бачили, і дуже сподіваюсь, що могли бачити навіть наочно ці зміни, які відбуваються в конкретних ліцеях. Я продемонструю певну частинку таких лабораторій, але дуже закликаю всіх народних депутатів завітати до конкретних академічних ліцеїв своєї області, іншої сусідньої і подивитись на ті трансформації, які відбуваються в міських і сільських громадах по переоблаштуванню лабораторій, переоблаштуванню кабінетів і закупівлі відповідної техніки, з якою працюють наші вчителі, в тому числі в гірських і сільських громадах.

Окрім цього, говорячи про підготовку до впровадження, безумовно, не можу не сказати, і про це вже зазначала, про завчасний старт пілотування. Пілот розпочався з 30 перших закладів-амбасадорів з 1 вересня 25-го року, але це пілотування окремих елементів моделі. Повноцінне пілотування стартує з 1 вересня 26-го року. На слайді ви бачите 150 закладів, які були відібрані через відкритий

відбір за рішенням комісії і як вони представлені по всій території України. Участь у пілотуванні є, безумовно, добровільною і обов'язково передбачала згоди батьків.

Я би хотіла звернути увагу на розподіл закладів в пілоті, які є важливі з наступної точки зору. Це підтвердження того, що одночасно в цих 2 тисячах ліцеях співіснують заклади, в яких можливе утворення академічного ліцею з кількістю від 40 дітей на паралелі, так і ті академічні ліцеї, в яких вже зараз в пілот іде 340 дітей на паралелі 10-х класів. Чому це важливо? Знову ж таки, тому що немає одного лекала, яке би застосовувалось до всіх. І нормативна рамка і всі документи, які напрацьовуються, були прийняті парламентом і приймаються Міністерством освіти і науки, вони дозволяють врахувати особливості і забезпечити якість освіти з урахуванням тих умов, в яких перебувають наші діти. Зверну увагу, що до пілотування залучені сільські ліцеї, гірські і з мовами національних меншин, що дозволить абсолютно всебічно проаналізувати, яким чином модель працює в різних умовах і прийняти відповідні рішення або коригування при старті на повноцінне впровадження.

Зміст освіти – це про модельні програми і відповідь на питання, а по чому будуть вчитись наші діти. Модельні програми розробляються після того як затверджений стандарт і типова освітня... Вже зараз більше 92 програм, які покривають обов'язковий вибіркового компонент і це процес, який триває, він може тривати постійно і авторські колективи подають свої розробки в Українській інститут розвитку освіти, проходять відповідну процедуру і готуються до апробування їх матеріалів з 1 вересня 2026 року.

Зверну увагу також ще на один інструмент, який готує до впровадження реформи старшої профільної школи – це підвищення кваліфікації вчительства. І тут не можливо не акцентувати увагу на зміні механізму, яким чином держава перерозподіляє кошти. В цьому році 150 мільйонів виділяються на дві пріоритетні категорії. Це вчительство, директори і заступники 7-9-х... вчительство 7-9-х класів, директори і заступники будь-яких закладів з акцентом в тому числі на пілотних закладах освіти. Вже зараз ми маємо в пілотних закладах більше 4 тисяч педагогічних працівників, порядку 1400 з них отримали вже гроші через платформу «Вектор» за цією механікою, коли гроші приходять вже не на інституцію, а для конкретного вчителя і він їх використовує, обираючи конкретного провайдера для підвищення своєї кваліфікації.

І ще один компонент, який важливий з точки зору підготовки до впровадження старшої школи, – це про кар'єрне консультування і радництво. Чому це важливо? Тому що старша профільна школа – це про прямий шлях до закладів вищої освіти. Але вкрай важливо, щоб діти, перебуваючи і навчаючись в старшій профільній школі, розуміли, куди далі вони будуть вступати і яким чином співвідноситься їх профіль з спеціальностями у закладах освіти. Саме цю функцію виконуватиме кар'єрний освітній радник, який з 1 вересня 26-го буде в усіх пілотних закладах освіти, а для запровадження на всю мережу потрібен наступний перелік документів і дій, які вже або зроблені, або ініційовані Міністерством освіти і науки. Це концепція професійного орієнтування, вона прийнята, це про план заходів з реалізації цієї концепції, вона також затверджена. Надалі це про включення до національного класифікатора відповідної професії і ця дія ініційована і перебуває зараз на фінальному погодженні в Міністерстві економіки, тому що це відповідальність іншого міністерства. І проєкт професійного стандарту, який буде запущений відразу після внесення змін до національного класифікатора, він також є підготовленим. Таким чином, систематизуючи і узагальнюючи всі компоненти, які передбачає підготовка до впровадження реформи старшої профільної школи, ми виділяємо три основних компоненти: нормативна, яка закладає основи для формування мережі з урахуванням особливості територій; це про зміст освіти, який рухається відповідно до плану, і цифри були зазначені в моїй презентації; і це про вчителя, який отримує додаткові, не додаткові, а гроші, зміненим механізмом по підвищенню кваліфікації і може використовувати їх таким чином, щоб досягати найкращого результату важливого саме на рівні конкретного вчителя і закладу освіти. На цьому буду дякувати вам за увагу і переходити до відповіді на конкретні запитання для того, щоб скеровуватись в певні деталі, які цікавлять народних депутатів. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Надія.

З вашого дозволу, ми підемо трішки іншим шляхом. Буде співдоповідь Сергія Валерійовича Колебошина, заступника голови комітету, після цього буде питання, відповіді, обговорення до когось, до обох, до нас, до мене, до міністерства, до всіх, один до одного, сам до себе. Все вітається.

Сергій Валерійович, будь ласка, вам слово.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, Сергій Віталійович.

Шановні колеги, я почну з принципового моменту. Я особисто переконано вважаю реформу старшої профільної школи як складової НУШ однією з ключових змістовних і при цьому найскладніших речей в системі освіти. Причому не тільки для України, для будь-якої країни, яка проходила таку трансформацію. Бо трирічна профільна школа, з моєї точки зору, - це не якась модна примха, чи там декоративна зміна, це спроба нарешті зробити старшу школу чесною. Тобто школою, де учень має реальний вибір, реальний профіль і відповідно реальну якість освіти, а не імітацію універсальності, як це зараз часто відбувається.

Тобто реформу треба рухати, з моєї точки зору. І саме тому сьогодні ми відверто говоримо в жодному разі не про скасування, ми говоримо про якість її адміністрування на всіх рівнях. Я повторюся, для старшої профільної школи найбільша загроза сьогодні – це не критика, якби не було критики, це було б дуже підозріло і дивно. Найбільша загроза – це думка всередині державної нашої машини, що все більш-менш рухається, все летить, цитую, а значить, якось дотягнемо. Не факт. Чи є в нас завершена модель запуску старшої профільної школи на 1 вересня 27-го року і впевненість, що все буде саме так, як заплановано в цій моделі? Щоб отримати відповідь так чи ні, давайте подивимось на декілька найважливіших аспектів цієї моделі.

Перший аспект – мережа. З моєї точки зору, вона готова неякісно.

Станом на березень 2026 року, як ми бачили, з 1 тисячі 469 територіальних громад тільки 837 затвердили вже ці плани. Тобто некоректно говорити, що 90 всі зробили і тільки 10 відсотків втратилися. 452 громади на стадії розробки чи затвердження. Там може змінюватися все що завгодно, вони зараз дивляться на наші дискусії там і так далі, і так далі. По 139 громадах інформація відсутня, це одна десята частина всіх громад в країні. Про що ми говоримо? Що це взагалі, значить, за фраза «інформація відсутня»? Не треба заспокоювати себе тим, що процес триває. Процес мав не просто тривати, він мав вже перейти у фазу жорсткого добудовування.

Друге. Може, найважливіше. Ми бачимо зараз в цій доповіді проблеми навіть з власною картиною мережі. Просте запитання до всіх. Який вибір стоїть перед дитиною після закінчення 9-го класу? Відповідь, очевидна: або академічний ліцей, або професійний ліцей. Більше того, держава постійно декларує важливість вибору саме професійної освіти. Ми говоримо, що у нас вкрай низка дітей ідуть у

профтехи, нам це важливо для відбудови, для чого завгодно, абсолютно очевидні речі.

Скажіть мені, що в цій презентації, окрім механічного врахування кількості професійних ліцеїв, ми побачили про профтех? Хоч одна громада пішла по шляху не академічного, а професійного ліцею на базі школи, а не на базі профтеху? Ні. А чому? А скільки профтехів пішли в пілот? 150 пілотів – у нас там немає профтехів. Хіба не є проблемою, що де-факто ми пілотуємо зараз тільки академічну складову, а професійна знову як буде, так буде. У кінці кінців, де заступник міністра, який є куратором професійної освіти? Це питання фактично до міністра якого ми тут теж не бачимо. Він не вважає, що нам треба про щось поговорити в царині його відповідальності. Якщо так не вважає, то це дуже хибна позиція, бо деякі наші питання йому точно не сподобаються. Вже на цьому можна завершувати. Але я продовжу, про академічні поговоримо.

У додатках ми бачимо розриви між плановою кількістю академічних ліцеїв на рівні громади, на рівні області і на рівні обласних рішень. До прикладу та ж сама Одеська область: 206 – планових і 141 – за інформацією громад. Полтавська область: 78 – планова, 135 – за рішення області, 86 – за даними громад. Це не нюанси, це означає, що навіть базова правлінська цифра по мережі не є до кінця варифікованою і синхронізованою, а це значить, що ми не можемо адекватно планувати шкільні автобуси, кадри, фінансування, дороги і так далі.

Окремо винесу питання відокремлених ліцеїв. Думаю, що не треба нікому доводити, що з точки зору якості освіти це ідеальна конструкція. Прямо от топ, якби всі були відокремлені, тільки було б краще для дітей. Давайте подивимось у статистиці, скільки у нас реально виходить відокремлених ліцеїв, бо це, з моєї точки зору, теж важливий індикатор якості адміністрування. Їх менше п'ятої, навіть сьомої частини. З моєї точки зору малувато. Це не провина виключно адміністратора реформи міністерства чи ще когось, ми теж заклали дуже багато компромісів у законопроекті 2021 року, але адмініструвати було б бажано так, щоб цих ліцеїв ставало більше, принаймні в обласних центрах, там, де це точно можна робити, спокійно можна робити. Тобто була дискусія, вочевидь поле для компромісів для громад дуже широким, вони прийняли таке рішення. Окей, маєте право, дискусія була. Тоді у мене інше питання. А чому ми не бачимо дискусії щодо рішень для громад, де ліцеїв не буде взагалі, бо вони занадто малі, а таких

громад більше 100? Чому ми одним лекалом вимірюємо і гірську громаду, і столичну школу? Є адекватний досвід гібридної моделі навчання в такому ж самому випадку, наприклад, для деяких скандинавських країн – Норвегії. Є позитивний досвід впровадження кластерного підходу в реформі предмету «Захист Вітчизни», і я тут аплодую Міністерству освіти. Але немає розмови про окреме рішення для винятків, які вочевидь є. Або немає аргументації чому ці винятки неможливо робити, бо ми обвалимо всю реформу.

Третє. Треба припинити жити в ілюзії, що доступність – це тільки про автобуси, і що автобуси всі більш-менш порахували. У листі ми бачимо, 387 тисяч здобувачів освіти потребують підвезення, 94 відсотки вже забезпечені підвезенням, поточна проблема 2026 року – 1 тисяча 326 автобусів. Але ми рахуємо автобуси під стару систему, а рішення потрібні для нової системи, і це ключова різниця. На неї прямо вказують колеги з Асоціації міст, які говорять про орієнтовну потребу в 3 тисячі нових автобусів. І при цьому окремо підкреслюють, додаткова потреба, яка виникне через нову мережу, на державному рівні досі не визначена. Більше того, за 2023, 2024, 2025-ті роки автобуси отримали 819 громад, нагадаю, з 1 тисячі 469, це приблизно половина громад. Це означає, що інша половина громад за 3 роки не отримала жодного автобуса, а реформується мережа в кожній громаді. Деякі громади отримали по три-п'ять автобусів. Це означає, що насправді інші ще менше. Порядки використання. Я не знаю, скільки разів, починаючи ще з 2020 року, ми говорили з колегами, що вони, вибачте, що вони кривії непрозорі, незважаючи на те, що торгуються на ProZorro. Автобуси давно перетворилися в непрозору політичну цукерку в руках обласної ради, яка не має відношення ані до мережі, ані до фінансування в закупівлі цих автобусів. І ще в мене питання. Чи чули громади, чи, наприклад, Кабмін про Закон України про внесення змін до деяких законів України щодо задоволення потреб населення у перевезеннях в умовах воєнного стану, яким дозволяється спрощена процедура використання автобусів, завезених в якості гуманітарної допомоги? Чому цей механізм не комунікується і не застосовується взагалі? Якщо під нього потрібна якась підзаконка, давайте розробимо, якщо це самі під шкільні автобуси. Чому це не робиться? Мова йде про сотні, якщо не тисячі, автобусів по всій країні, яке закріє, мінімум, половину потреби. А може ідея про перегляди ДСТУ на шкільні автобуси – це теж щось революційно нове? Ні, ми вперше з колегою підняли це питання ще 7 років тому.

Вочевидь це рішення давно перезріло. Просто механічним підходом дали 2 мільярда і закупляться автобуси, не відбудеться нічого.

Четверте. Пансіони. Пансіони, з моєї точки зору, - це теж зона проблем, давайте так просто говорити. В матеріалах звучить кількість: в Україні є 181 пансіон загальною місткістю там такою-то, такою-то. Важлива ж не сама наявність, важлива придатність. У проєкті рішення чітко зафіксовано: значна частина цієї інфраструктури потребує модернізації, а питання функціонування і фінансування залишаються недостатньо врегульованими. Я тут не можу ще раз не згадати про профтех, незважаючи на те, що колега пані Лариса запитала, чи профтех, чи академічні. Ми чітко розуміємо, що величезну кількість академічної потреби можуть закривати і гуртожитки профтехів. Але, вибачте, скільки майна профтехів останніми роками передано на баланс областей або громад? Є області, де цей показник нуль з 2017 року. Нуль. Чому цей процес ніяк не адмініструвався до останнього часу, коли комітет вже криком кричав і поставив це питання напряду перед Прем'єром, я не знаю. Знову питання до відсутнього тут заступника міністра.

Ще приклад. З 2023 року, коли був призначений чинний міністр освіти, ми говорили неодноразово, голова комітету говорив неодноразово на всіх нарадах про державну програму підтримки будівництва пансіонів. Якщо потреба в пансіонах 51, то з 2023-го по 2027-й, будуючи 10 пансіонів на рік, ми б закрили цю потребу. Я не знаю, чому.

П'яте: нормативна база. Нормативна база недобудована вочевидь. Є державний стандарт – це круто. Є пілот – це круто. Я без іронії, це все правильні речі. Є типова освітня програма, є модельні програми. Це дуже важливо, це те, чому ми вчимо. Але поруч в тому ж документі міністерство пише: треба доробити купу підзаконки. Найголовніше, найкричуще для мене – положення про академічний ліцей, яке тільки зараз виходить з громадського обговорення, або вже вийшло. Тобто ми декілька років, 5-7 років говоримо громадам: робіть щось зі своїми школами. Громади резонно нас запитують: а що саме робити, що це за штука така – академічний ліцей? А чіткої відповіді в нас немає. Ну, більш-менш всі все розуміють, але чіткої відповіді немає. Так само немає механізму фінансування ліцеїв, які будуть обслуговувати учнів з декількох громад. Якщо цього механізму, імперативного, не буде, буде та ситуація і та криза, яка в нас була з районними лікарнями, які передавалися на громади, бо утримує одна громада, а пакети НСЗУ

обслуговують мешканців купи громад. Така ж історія з інклюзивно-ресурсними центрами, яка була, коли один ІРЦ на декілька громад, і одна громада утримує, а їздять всі інші. І це закладена міна сповільненої дії. Це має бути. Тобто, говорячи прямо, в нас чудова реформа, яка правильно задумана, з моєї точки зору, я знаю, що є різні думки, але поки що ми не довели її до стану запуску, поки що ми в складному дуже процесі, іноді, на жаль, спостереження за станом запуску.

В цій реформі неможливо розмивати відповідальність між різними рівнями, але є головний національний адміністратор, і він має довести цю реформу до стану запуску. Що я пропоную внести в проєкт рішення додатково до того, що там є. Я пропоную додати певні конкретні доручення Міністерству освіти і Кабміну. Наступне. До 1 червня, дата може дискутуватися, подати верифіковану карту мережі академічних і професійних ліцеїв по кожній області і громаді із поясненням розбіжності між обласними планами, обласними рішення, інформацію від громад. Також подати окремий розрахунок, потребу у шкільних автобусах, маршрутах і часу доїзду саме під модель мережі 2027 року, а не під поточний стан системи. Також подати аудит пансіонів, які реально придатні, які потребують ремонту, яка вартість доведення до функціонального стану, де без пансіонів доступність до ліцею не буде забезпечена взагалі. У місячний строк подати перелік усіх неврегульованих підзаконних актів і управлінських рішень, потрібних для запуску профільної школи із чітким календарем ухвалення. Окремо подати модель фінансування закладів і територій у перехідний період після 1 вересня 2027 року. Для Кабміну. Розробити міжвідомчий план забезпечення доступності старшої профільної школи: автобуси, дороги, пансіони, спецрішення для прифронтових і депопуляційних громад. Разом з МОН і Мінфіном подати фінансову модель функціонування мережі і розглянути окремий інструмент державного фінансування для створення і модернізації пансіонів, про що говорила пані Надія.

Я наголошую на тому, що мій виступ не має сприйматися виключно як критика, як критика окремо міністерства. В мене насправді набагато більше запитань до деяких громад, які, маючи всі можливості, які не будучи прифронтовими, гірськими, нічого взагалі не зробили для формування мережі, бо чекали, що вибори, потім 25-й рік, місцеві, хтось інший буде робити і так далі. Це зрада цієї громади перед власними дітьми і як наслідок, вибачте за високопарні слова, власним майбутнім.

Є вкрай кричущі випадки, є обласні центри, в яких ти просто бери і роби, міста мільйонники, які фактично саботували, громади. Мене глибоко турбує, наприклад, позиція нашої столиці, де затвердженої мережі немає, як ми бачили. Чи свідомі очільники міста, столиці нашої, вчителі, батьки, що без такого рішення з 1 вересня 27-го року Бюджетний кодекс фактично позбавить всі школи фінансування? Окей, якщо ви окей з цим.

Я б дуже не хотів, щоб цей виступ був прочитаний як критика реформи, в жодному випадку. Ми повинні її підтримати і підтримати саме тим, що будемо переставати толерувати прогалини в адмініструванні. Можливості є, пропозиції є, давайте рухатися, давайте робити. Реформа старшої профільної школі потрібна країні, вона правильна по суті і провал в її виконанні буде ще більш болючим. Є час виправити ситуацію, але часу дуже мало. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Валерійович.

Пані Надіє, чи хочете відреагувати, чи ми перейдемо до запитань-відповідей?

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Мабуть, декілька коротких реакцій. Почну з останнього і, можливо, тут в чомусь буде і запитання. Що в поточному положенні про ліцей не дозволяє створювати ліцей?

КОЛЕБОШИН С.В. А це питання, мабуть, якраз до громад, які апелюють небажання створювати тим, що вони чекають положення нове про академічний ліцей. Це не до мене питання. Мені, якби я працював в громаді, не треба було би цього. А це значить про комунікацію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А в мене тоді, Сергій Валерійович, якщо ви дозволите, є зустрічне запитання. А буде різниця між положенням про академічний ліцей і про професійний ліцей? Тоді вочевидь нам потрібно і те, і інше.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Однозначно. Але сьогодні у нас фокус, да, на академічних ліцях, і тому я сприйняла там коментар пана Сергія, який стосується саме академічного ліцею, і тут вкотре хочу просто звернути увагу, що це теж про певні різночитання. З якогось етапу пішла інформація не від Міністерства освіти і науки, а від інших суб'єктів, в тому числі, можливо, на місцях, про створення якогось іншого положення про академічний ліцей. І це є неправдою, і, власне, з

нею ми постійно працюємо, тому що очікування громад далі є наступним, що положення про якийсь інший академічний ліцей нібито буде вирішувати ті питання, які закладені в законі. І очікування від Положення про академічний ліцей були наступні, що там нам скажуть: а скільки дітей має бути в нашому ліцеї, але це говорить закон. Тому вкрай важливо не змішувати різні питання. Положення про ліцей є чинним, і зміни в нього будуть внесені. Але ті зміни не стосуються особливості створення ліцею, вони уточнюють певні моменти, які недоврегульовані, ну, очевидно, законом, бо він це не передбачає. Але от цей меседж, дайте нам вказівку, а скільки у нас має бути профілів, а скільки у нас має бути класів і так далі – це не до положення, це до закону. І це реалії, в яких ми маємо функціонувати. Тому тут, на мою думку, трішки перебільшені очікування стосовно цього положення і не до кінця розуміння громадами про факт його існування і можливості ним керування. Ну, і більше того, давайте будемо чесними, якщо в нас зараз 6 тисяч 400 закладів, які вже мають лише до 9-го класу, а це значить, вони реорганізувалися в гімназію, а це значить, що в цих громадах є ліцей, то, власне, у цьому нормативно-правовому полі створена та мережа, яка дозволяє одним громадам створити, але дивним чином іншим громадам не дозволяють цього створити, що теж вочевидь не є правдою.

І другий момент, який прокоментую, стосовно цифр і стосовно мережі, і змін, які як би нам не хотілося, щоби вони не відбувалися, але вони будуть відбуватися, тому що засновниками закладів освіти є органи місцевого самоврядування. Заборонити органам місцевого самоврядування приймати те або інше рішення, в тому числі виходячи з ситуації, яка міняється в конкретних громадах, немає подібних повноважень і немає, я переконана насправді і подібного бажання вказувати органам місцевого самоврядування директивно, що саме їм робити. І тому ту динаміку, яку ми бачимо, і насправді ті цифри, які були плановими і по факту затвердження мережі громадами, і розбіжності на рівні 30-50 ліцеїв – це мінімальні розбіжності, які якраз і свідчать про достатньо однозначний рух в напрямку формування найкращої мережі для своєї громади.

І в переважній більшості ми йдемо в мінус. Що значить, ми йдемо? Це план, який затверджувався в 2024 році на рівні області, на підставі проєктів громад, наразі громади і переглядають з точки зору, наприклад, недоцільності утримання трьох ліцеїв, а потрібності одного. І це процес, який буде відбуватися до 1 вересня

2027 року, і більше того, знову ж таки, як би ми не хотіли це директивно обмежити, він буде відбуватись і далі. Тому що перший цикл завершується в 2030 році і тому що багато громад і закладів будуть в процесі еволюційного переходу до формування академічного ліцею. І це є нормальним процесом, який дозволить поступово визначати і формувати остаточну мережу. Тому висловлю особисту думку з цього приводу, що бажання зафіксувати чітку кількість станом на зараз, яка би була незмінна, на мою думку, є достатньо небезпечною.

КОЛЕБОШИН С.В. Я швидко прокоментую. Для того, щоб, ну, по-перше, з академічною все зрозуміло. Нещодавно був на засіданні правління Асоціації міст, де декілька громад саме відсутністю положення і, скажемо так, виправдовували своє зволікання. Тому це питання може не до міністерства, а до комунікації. Да? Це адміністрування реформи, це не обов'язково... Значить, треба довести до громад, до кожної громади, що положення про академічні ліцеї не є заборонаю для того, щоб рухати. Щодо кількості. Кількість динамічна, зрозуміло, вона завтра взагалі може бути абсолютно різною. Але, коли, наприклад, область подає потребу по шкільних автобусах, на підставі якої ви вираховуєте, яка сума коштів має піти там на цю область на закупівлю автобусів, вони дають з плану мережі свого, а динаміка вже змінилася і вже інший показник, вочевидь і потреба стає іншою. Я саме про це, про те, щоб не було розбіжностей от в цих штуках. А вона буде рухатись, звісно, вона має рухатись. Було б абсолютно тупо, якби ми її зафіксували.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Іван Григорович, будь ласка.

КИРИЛЕНКО І.Г. Тяжко сприймати інформацію. Ми якраз були в Рівненській області після вашого візиту. Ви живі доїхали в Сарницький район Рівненської області? Ви були перед нами. Єдина траса Варшавська, по якій можна було їхати. А по іншим видам доріг їхати неможливо і неможливо буде ще п'ять років їхати. Ви знаєте прекрасно, що замість 120 мільярдів, які були на початку каденції, які виділялись на дороги, зараз 1 мільярд для того, щоб зробити десь ямковий ремонт на центральних трасах. Ті автобуси, що є в школах зараз, вважається, що вони є тисяча, там скільки, я не хочу цифри називати, це вже доходяги без колес. І доріг не було і не буде в сільській місцевості. Не було і не буде. Я до чого веду? В Рівненській області було 400 середніх шкіл, де діти в

сільській місцевості отримували середню освіту. Зараз буде тільки два ліцеї на 400 шкіл. Називаю цифри дуже-дуже умовні. Навіть не дивіться зараз. Але це в десятки разів буде менше. Ми як будемо цих дітей довозити по цих так званих дорогах, чи це напрямки руху? Це танкодроми. Ніяк. Від слова взагалі.

І тоді я задаю питання. У нас державна політика збалансована чи ні? Ми говоримо зараз тільки за освітню реформу. Друзі, економіка країни зараз животіє тільки завдяки аграрному комплексу. Тільки завдяки аграріям. Промисловості немає, вона знищена. І валютний баланс, і продовольчу безпеку – все тримає на собі село. Ми його своїми руками, освітню реформу, беремо знищуємо повністю на ухналь. Якщо школи немає в селі, батьки, які ще там є, а там залишилась тільки мама, батько воює, вона забирає дітей – і куди їх їхати, куди? Їй треба їхати кудись, їхати в місто. Не знаю куди. Або їхати за кордон.

На початку незалежності 95 відсотків торговельної мережі споживчих товарів були українського виробництва. Зараз зайдіть в будь-який магазин, уже свого немає нічого. Все польське, все турецьке. Все, картоплю, все завозимо. Тому що це все вирощувалось в сімейному господарстві. 90 відсотків картоплі, овочів, фруктів, м'яса, яєць, молока. У нас крупні виробництва на селі тільки агрохолдинги, які вирощують зерно і птицю, все. Це холдинги, там не треба робочих рук. А масовий споживач – це те, що вирощувалось на подвір'ї. Подвір'я немає. Що ми робимо? Ми думаємо, що ми робимо? У нас є збалансована політика чи немає?

Трудові ресурси, трудовий капітал... Ресурси, це просто, це вбивче слово – це капітал, людський капітал. Ми переможемо у війні, тільки коли людський капітал будемо цінувати. Якщо з села людина поїхала, вже там села не буде, уже не буде власного виробництва, вже не буде сімейної ферми. Друзі, я так само вас буду слухати. Спільна політика аграрна Європейського Союзу, САП називається, вона абсолютно від слова взагалі базується тільки на сімейній фермі. Середній розмір господарства сімейного в Європейському Союзі – 5,9 гектара, в Польщі трошки більше – 9 гектарів. Оце на цьому побудована політика. Три-чотири хати стоїть в так званій деревне, уже біля неї моляться всі ходять, бо там хтось живе, хтось уже вирощує на альпійських луках вирощує молоко якісне і так далше. Нам везуть порошок. Ми думаємо за майбутнє чи ні? Європейський Союз підтримує тільки сімейну ферму. У нас сімейних ферм і освітньої реформи не буде від слова взагалі. Нас потихеньку, приймаючи якими туди, потихеньку знищують головного

конкурента. Ми головний конкурент в аграрному секторі. Ви бачите, що робилось на кордоні з Польщею, і не тільки з Польщею. Нас виникнули з 6 червня минулого року з усіх програм, поначалу два роки підтримували, що, будь ласка, ми вас пускаємо. Зараз нічого не пускають. Розумієте, за що мова йде? Ми втрачаємо продовольчу безпеку як складову національної безпеки, в тому числі отакою освітньою реформою. Люди їдуть із села, вони не хочуть мучитись з дітьми в таких умовах. Я далі не хочу просто коментувати. Автобуси ситуацію не спасають, бо доріг не буде мінімум ще п'ять років. Ми за це подумали чи ні?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іван Григорович.

Я так розумію, що це не потребує реакції, бо зрозуміло. Ні-ні, меседж зрозумілий. У мене є одне просто питання, щоб ми просто... по дорозі, щоб ми зрозуміли. Місцеві дороги, вони у кого на балансі? Чекай, чекай, секундочку. Частіше за все громад. А можна запитання просте до Міністерства фінансів. Пані Лесю, нагадайте, будь ласка, хоча б порядок цифр, скільки на 1 січня 26-го року було залишків на рахунках місцевих громад.

ІВАНИЩУК Л.А. Доброго дня всім. По пам'яті це, здається, десь близько 40 мільярдів невикористаних, 30-40 мільярдів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, я пам'ятаю просто, що невикористаної освітньої субвенції було більше двох, але просто так для розуміння, це така ремарка.

Пане Ростиславе, Ростислав Миколайович, будь ласка, вам слово.

ПАВЛЕНКО Р.М. Да, я дуже коротко. Дякую. Ми дуже багато говорили про що в контексті цієї реформи, ще поговоримо про як. Я бачу, у колег дуже багато питань, тому я дуже коротко про хто. Як ви плануєте навчати і перепідготовлювати вчителів, які будуть здійснювати цю реформу? Тому що дуже часто у нас людина, яка мислить старими шаблонами, буде намагатись це все, що ви нам розказували, впровадити.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Дякую за запитання.

Тут важливо відзначити наступне, що старша профільна школа, переходячи на трьохрічність, очевидно, передбачає два блоки предметів. Це інваріантний складник, який викладається поза межами профілю, і вузькопрофільні предмети.

Там, де ми говоримо про вузькопрофільні предмети, це про взаємодію закладу освіти із закладами вищої освіти і з бізнесом. Це можливість залучати викладачів своїх закладів вищої освіти регіону до викладання вузькопрофільних предметів. І це можливість залучати фахівців з суміжних профілів з того бізнесу, який працює на території тієї громади. Чому я про це говорю? Тому що важливо рухатись у напрямку укомплектації високоякісними вчителями не тільки з точки зору підвищення кваліфікації існуючих, а розуміти розширені можливості академічного ліцею. Не на кожен вузькопрофільний предмет має бути викладач з того числа вчителів, які зараз є в школі.

_____. *(Не чути)*

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Дивіться, насправді ми як міністерство не набираємо, але насправді ж трансформація шкільної освіти, вона веде й до трансформації закладів вищої освіти, які мають синхронно змінювати свої програми, розуміючи, що до них приходять вже діти більш підготовлені в межах профільних предметів. І саме зараз відбувається ця синхронізація. І по областях, зокрема там, де ми вже рік працюємо з пілотними ліцеями, оця динаміка залучення викладачів до академічних ліцеїв, вона стає вже такою системною по пілотних закладах. Я не готова оперувати цифрами не тому, що ми там не збираємо цю статистику, а тому що це теж дуже індивідуально. В якому плані? Якщо у Вараші, наприклад, Вараський академічний ліцей, місто, яке знаходиться поруч з атомною станцією, відкриті ті профілі, які потрібні в тому числі далі для атомної станції після того, як дитина вийде із закладу вищої освіти, то взаємодія з цим бізнесом актуальна для тієї громади. Але вона буде менш актуальна, наприклад, для якоїсь конкретно аграрної громади.

Тому цей блок я хотіла підсвітити для того, що залучення до закладів профільної освіти відбуватиметься викладачів закладів вищої освіти і з бізнесу. І це важливий ресурс, який вже враховують громади, формуючи свою мережу.

Тепер стосовно підвищення кваліфікації. Міністерство кожен рік визначає пріоритетні напрямки, у яких відбувається підвищення кваліфікації. В цьому році ми маємо чотири ключові напрямки для вчителів, для директорів і заступників, по яким є 81 верифікована, акредитована, ми можемо різні там слова використовувати, програма, яка представлена на державній платформі «Вектор». І вчителі цих закладів освіти, і директори, беручи гроші державного бюджету, обирають

конкретні програми, які вже прийшли звірку на відповідність типові програми підвищення кваліфікації.

Окрім цього, навіщо робиться пілот і чому це важливо? В пілотних закладах на 4 тисячах, плюс вчителі і директорів, ми опробуємо системну модель з усіма модулями підвищення кваліфікації, в тому числі предметні цикли, які будуть залежати від профілів конкретного академічного ліцею. Цей процес навчання пілотів відбуватиметься зараз, починаючи з травня місяця. І відповідно до кінця року він даватиме повну картинку того, яким чином цю модель ми масштабуємо на 2027-й рік. Тому резюмуючи, інструменти залучаємо, підвищуємо кваліфікацію, визначаючи пріоритетні напрямки і верифікуючи провайдерів, і програми.

І третя ланка – це системне навчання, яке зараз проведуть пілоти, і буде воно доступне для всіх закладів з 2027 року.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я, колеги, перед тим... .

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Остання ремарка. Ймовірно, ваше питання насправді воно дуже системне, і відповідь на нього треба було б починати взагалі з трансформації педагогічної освіти вищої, що є окремим блоком, я зараз в цей блок не йшла, звизивши до конкретики. Але, безумовно, системна зміна – це про системні зміни в педагогічній освіті вищій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Колеги, дозвольте, є ремарка у представника Уповноваженого, і після цього, будь ласка, ваші запитання.

ЧЕРВЯКОВА О.В. Дякую, Сергій Віталійович, за надане слово.

Я хотіла щодо третього питання, яке, Сергій Валерійович, ви зазначали, щодо доріг. Тут багато сьогодні говорили, просто щоб зрозуміти, що до нас за 2025-й рік надійшло більше 100 звернень щодо відсутності маршрутів або відсутності автобусів. На кожне ми реагуємо, на кожне ми звертаємося до громад, не розуміючи, чи це просто адміністративні якісь питання, коли маршрут просто є затвердженим і його треба перезатвердити. Але у 2026 році у нас з'явився новий тип звернень, що батьки повідомляють про те, що автобуси шкільні були передані на потреби сил оборони, сил безпеки, і таким чином право дітей на освіту порушуються, бо вони просто не мають фізичної можливості добратися до школи. Ці звернення не є поодинокими, це система, і вони додаються, і зараз ми бачимо новий пул проблем, який нам треба вирішувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Володимир, будь ласка.

АРЕШОНКОВ В.Ю. Дуже дякую. Скажу вам відверто, я думав, що сьогодні буде набагато ширше зібрання, за участю міністра, тема дуже серйозна для країни, не для комітету, не для представників окремих громадських організацій, це тема, яка турбує всю країну. І вона може потрясти цю країну в наступному році в такому вигляді, що навіть дехто собі, можливо, і не уявляє.

Я вам скажу, Надія Юріївна, з точки зору професійної у вас блискуча була ваша доповідь, чи виступ, це правда. І якби я не був практиком, я б сказав, все зрозуміло. Скажу вам більше, і коли я в минулому скликанні голосував за старт Нової української школи, я не мав ні одного сумніву, як і Лубінець, мій колега, і так далі, ми всі голосували, тому що модель виглядала дуже, як би сказати, по-європейськи. Але я нагадую, коли на початку двохтисячних років, ще коли Кремень був міністром, ми приймали рішення про те, що ця модель нам подобається, європейці і ми, практики з України, говорили, що вона може запрацювати тільки за умови, якщо будуть підготовлені професійно оті всі складові, про які ви говорите.

Тепер ще одне скажу, коли ми голосували за початок НУШ, у страшному сні я не думав, що буде війна. І ви сьогодні приймаєте таке достатньо сміливе рішення, продовжуєте проводити реформу НУШ, незважаючи на військовий стан, на всі ті обставини, які є. І коли сьогодні звертав увагу Уповноваженого з прав людини, я вам задам тільки одне питання: чи впевнені ви в тому, що в наступному році 1 вересня, коли ми підемо по профільній старшій школі, чи будуть забезпечені права всіх учасників освітнього процесу? Чи ви врахували відсутність сьогодні великої кількості дітей, які зараз знаходяться за кордоном, це ж питання, чи на стільки враховані вони?

Я не говорю зараз, що доповідь Сергія Валерійовича абсолютно відповідає реальному стану справ. І міністерство не має сприймати сьогодні ніяку критику з боку когось як щось таке, яке виступає проти самої реформи. Ні. Але я стверджую, що її реальне запровадження і стан має величезні ризики. Ви вжили таку делікатну фразу, ви сказали: перші три роки буде еволюційний такий, значить, процес її запровадження. Це дуже м'яко, красиво сказано. А я вам скажу, це будуть роки надзвичайно не просто складні, вони можуть виявитися роками, коли під шквалом

критики з боку батьків, громадськості ви опинитесь перед фактом, що ця реформа може зазнати на останньому її етапі, якій бачився як абсолютно нормальний. Тому в мене залишається питання, чи ви впевнені, що старт може бути вдалим, чи ми при цьому не порушуємо багато прав, чи не зруйнуємо якби довіру до цієї реформи? Я бачу величезні ризики. Мої колеги вже сказали, ми не готові по багатьом позиціями, по районах, які умови, які пансіони, да якщо дітей сьогодні селити в ті умови, які пропонується, то краще цього не робити. Ну, ми ж не можемо перед Європою показати, в якому стані ми хочемо селити наших дітей, щоб дати їм якісну класну освіту. От повірте, ми не готові. У зв'язку з цим, чи не розглядає міністерство питання доцільність перенесення, відтермінування початку реформи профільної школи до завершення воєнного стану і, можливо, якийсь ще період після війни, до моменту, поки не повернуться повністю діти, батьки, поки ми побачимо остаточну картину, можливо, за цей час має йти підготовка якісна.

Хоча я погоджуюсь з вами, це буде те, про що сказав Сергій Валерійович, що було з програмою «Захист України», яка на сьогодні класно пішла. Але станом на 1 вересня минулого року, я вам стверджую, бо я цим займався у себе на Житомирщині, ми були, багато навчальних закладів абсолютно не готові, там кінь не валявся, почався навчальних рік, і пішло, ми залучали громадськість, залучали там військових, щоб наповнити кабінети, класи, організувати цей процес, підвезення, і вже по ходу року нарешті воно почало викристалізовуватися. Якщо так почнемо старшу профільну школу, ну, там буде більше викликів.

Тому от ми і висловлюємо таке, знаєте, занепокоєння. Ви сприйміть правильно, тому що, ще раз кажу, або ми за рік зробимо цю величезну роботу і тоді воно піде, або ми опинимося перед серйозними такими викликами і загрозою. От я не знаю, у мене великі сумніви, чесно вам кажу. Дякую.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Да, дякую, пане Володимире. Однозначно і окрема вдячність за підсвічення цих ризиків, і я би, мабуть, хотіла додатково наголосити, що міністерство не ідеалізує ані стан, ані ті умови, в яких ми перебуваємо. І, безумовно, всі ризики, в тому числі чи в першу чергу ті, які підсвічуються народними депутатами, які активно підіймаються, вони абсолютно реальні, вони існуючі, і вони беруться до уваги, і ми не те, що готові, ми й перебуваємо в цих діалогах для того, щоб розуміти варіаційність механізмів запровадження реформи.

Ви задали питання стосовно, чи не розглядає міністерство відтермінування тієї реформи? Тут я зазначу те, що вже оголошував і неодноразово наш міністр. На думку Міністерства освіти і науки, можливість і питання відтермінування реформи стояти не може. Відтермінування реформи іншої, але ми вже проходили цей етап, і він був здійснений в 2010 році, коли на останньому етапі запровадження тоді іншої моделі 12-річної системи навчання, вона була скасована Табачником. Не тому, що не було оцінки ризиків, не тому, що не були готові, а тому що критично важливо Україну тримати у зв'язці з системою освіти в зв'язці з Росією і Білоруссю. І тому що так легше інтегрувати наші, на жаль, тимчасово окуповані території в іншу систему освіти.

Відтермінування освітньої реформи фактично говорить про її скасування. Третьої спроби відійти від радянської системи, це я висловлюю особисту точку зору, навряд чи буде. І питання не тільки у відході від радянської системи і у відриві від тих сусідів про яких я вже сказала, хоча очевидно, що це критично важливо і саме за це зараз наша нація бореться, критично важливо так само рухатись шляхом змін у системі освіти, розуміючи виклики, які випали на третій етап. І не тільки на третій, вони випали і на базову школу, просто ми про неї сьогодні не говоримо, бо вона вважається вже нібито реалізованою. Але абсолютно свідомі кількості проблем, які були в базовій школі, починаючи з COVID, початок повномасштабного вторгнення, і це реалії, абсолютно. Але при цьому адаптовувати те, як воно буде імплементуватись, впроваджуватись з 1 вересня з урахуванням от всієї тієї... різномайття, яке ми маємо. З урахуванням прифронтових територій, і це до слова, про ту ж мережу великої кількості громад, де навчання здійснюється лише дистанційно. І це про дистанційні ліцеї, це про те, що ті області і громади будуть неодноразово переглядати свою мережу. І це реалії. І ми до цього маємо бути готові. І немає проблем відкрити дистанційний ліцей в громаді один, а якщо ми повертаємося до деокупації і коли ми повертаємося до окупації, до нас повертаються діти, відкрити третю ланку на базі гімназії, яка існує. Тобто немає жодної, да, заборони не робити змін. Але важливо робити ті зміни під конкретику, під конкретних дітей, під конкретну деокупацію, під конкретний запит бізнесу чи території. Тому, на наше переконання, немає дати, коли буде остаточна картина, з якої б ми могли почати щось будувати, немає дати, коли би ми мали вичерпний перелік цих ліцеїв, тому що, ну, я вже це коментувала, це, в принципі, да, певний

процес, який буде відбуватися. Але він буде відбуватися навколо двох тисяч, я маю на увазі: цифра дві тисячі і коливання в один чи інший бік.

Тому ми абсолютно погоджуємося з вашою тезою про усвідомлення глибоке і сприйняття ризиків. І вдячні за те, що, якщо в цьому усвідомленні ми далі будемо рухатися в проговоренні конкретних випадків, конкретних особливостей, як для цих громад, да, здійснити підготовку до впровадження старшої профільної з певними особливостями. Але при цьому ми також глибоко переконані, що концепт відтермінування не може бути прийнятий і обговорюватися як альтернатива для поступу по старшій профільній школі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я зі свого боку, якщо дозволите, теж додам до коментаря пані Надії. Я вважаю, що будь-яке навіть відтермінування на один рік вб'є реформу в принципі, да, реформу, яка вже... станом на сьогодні діти пішли у 8-й клас, вони його закінчують вже, 8-й клас, да.

Якщо ми говоримо... Що таке призупинення реформи або відміна її? Це означає, що діти, які ось вісім років вчилися за концептуально іншими програмами, їм раптом треба буде повернутися в стару дворічну старшу профільну школу, де, я підозрюю, вони просто не зрозуміють половину матеріалу просто через те, що їм взагалі вісім років по-іншому його викладали. І вони просто подивляться на все... Я боюся, що з точки зору, ми сьогодні от почали з питання про права людей, коли ми зараз говоримо і, можливо, навіть справедливо, і ми частково будемо обговорювати і вирішувати це питання по 9-класникам, ми говоримо про права приблизно 300 тисяч дітей, які зараз в 9-му класі. То якщо ми говоримо про призупинення або, не дай боже, скасування, ми будемо говорити про права 2,5 мільйона дітей, які зараз знаходяться в 1-8-му класі, приблизно, може трішки більше. На той момент буде 3 мільйони. Тобто ми повинні розуміти ризики прийняття нами будь-якого рішення. Ми повинні розуміти, що стоїть на вагах. Ми не проти, і ми ж про це говорили, і по зареєстрованим законопроектам це теж видно, ми не проти вирішити точкову проблему, бо розуміємо, що, да, вона в деяких моментах потребує вирішення. Це буде, до речі, дуже важкий закон, Ларисо... тут у нас робоча група, я розкажу потім окремо. Хочете, тут.

_____ . *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Ларисо... Він буде іншим, технічно іншим. Він насправді буде технічно іншим, там багато нюансів.

Але ми готові вирішити цю проблему, але не за рахунок зупинення реформи, бо тоді ми втратимо не просто, ми втратимо покоління. Я боюсь. І ми для них, я боюсь, порушимо їх права і право на майбутнє. І отут в даному випадку абсолютно підтримаю позицію, що відходити від цього не можна. У нас ще є 16 місяців до моменту запуску. Ми недарма, це не просто контрольне питання, яке ми винесли на комітет. Це один з багатьох комітетів за найближчі 16 місяців по цьому питанню. І ми його будемо робити постійно. І повірте, друга частина цього засідання буде присвячена профільним ліцеям, професійним ліцеям, яке відбудеться наступного тижня. І дуже шкода, що з нами немає заступника міністра, бо питання було про профільну старшу школу і не про окремо академічну. Ми очікували двох заступників міністра. Але наступного тижня продовжимо.

Тут питання в тому, що ми з вами, особливо ви, практики-мажоритарники, чудово розумієте проблеми на місцях. Ми зі свого боку бачимо, що частину цих проблем можна вирішити. Чому вони не вирішувались до цього, не запитуйте, можна багато про це говорити. Але зараз нехай навіть у ручному режимі, але ми готові включатися для того, щоб вирішувати проблеми конкретних громад. Якщо громада не розуміє, не знає, як, не знає, що їй робити, ми готові запросити мажоритарників, кожного з вас. Беріть своїх на своїх округах голів громад, в яких є такі проблеми, беріть керівника освіти, приїжджайте сюди, ми тут сядемо з вами, ви відкриєте карту, покажете свої заклади, дороги, відкриємо супутникові зніми і подивимось, який стан, що, в чому проблема, подивимося, які плани або інструменти в міністерства. І повірте, це не наша робота комітету пряма, але повірте, ми всі включимось для того, щоб вирішити ці проблеми.

Нехай будуть вони точкові, нехай не всі, нехай там 90 відсотків, а не 100, але ми зробимо максимум залежного від нас, все, що в наших силах, для того, щоб ці проблеми вирішити. Тому я просто дуже прошу, колеги, тут дуже важливий момент щодо відтермінування, призупинення скасування реформи. Я просто по-людськи як людина прошу, старайтесь уникати такої комунікації. Бо ви знаєте, що люди слухають вас, люди слухають всіх, люди зараз всі на нервах, да, і всі з зрозумілих причин. Але коли ми їм даємо іноді своїми заявами, іноді необачними, іноді випадковими, іноді у когось свідомими, – ми даємо їм надію, якої ніколи не

буде, і це найгірше, що може бути в наші часи. Тому давайте просто розуміти, що реформа має статися, це важлива річ, важлива історія, до якої ми йдемо вже вісім років, і ми повинні цю роботу зробити. У нас є 16 місяців для того, щоб зараз підчистити шерохватости, їх чимало і це непросто, але нам треба це всім разом зробити. Тому я дуже прошу вас із розумінням до цього поставитись.

Пані Ларисо, будь ласка.

БІЛОЗІР Л.М. Пропустила всі свої зустрічі. Дякую, пане голово, що дали мені першій слово. Ну нічого, це важливіше, податкова почекає.

Я би хотіла почати зі слів Президента, зацитувати нашого Президента, який нещодавно заявив, що село відновлює свою актуальність, що села треба повертати до життя і це залежить від створення умов, де буде вигідно жити людям, де буде інфраструктура, школи, де буде де працювати людям. І щоб в селі було життя, треба інфраструктура: дороги, комунікації, сервіси. Це я цитую Президента, який, як і ми всі побачили, наскільки село виявилось стійким, наскільки, ви ж пам'ятаєте, як виїхало 600 тисяч киян з Києва і як в селах у мене на окрузі не зупинилась ні одна школа сільська, ви вірити, я була здивована. У мене діти, майже буквально ще два тижні не було навчання в Києві, все було дистанційно, тому що розірвало центральне опотлення в Києві, розірвало все і вони зараз вчаться на сімейному як би... в моїй громаді на початку війни я змушена з Києва їх в Муровані Курилівці перекинути, вони там вчилися. Всі репетитори їхні з села. І коли ви говорите, ваші ці зустрічі, коли ви, пані Надія, при всій повазі, що ситуація драматична у сільській місцевості, у дітей там в два рази гірша освіта, там 85 відсотків підтримують ідею реформи. По-перше, вони підтримують ідею реформи спеціалізації і профілізації шкіл, не ідею закриття шкіл в їхніх селах. І я процитувала Президента, а ще що я хочу сказати, всі ці роки 40 мільярдів гривень пішло ... *(Не чути)* на субвенції, саме на такі субвенції, харчоблоки, автобуси, саме пішло на освіту. Це рекордна кількість за всю історію України. І весь час село обходили. Завжди потолок має бути 500 дітей, тисяча дітей, не можуть бути найпростіші укриття, має бути школа підземна, багато дітей, тобто завжди обмежували ці села. І фактично ми зараз, вони самотужки своїм ентузіазмом щось робили, щось будували, самі утримували ці школи в плані, що вони їх підтримували, бо ні копійки не було вкладено, і зараз ми кажемо, ми вас закриємо.

І я хочу ще процитувати, щоб ви почули, Президента я процитувала, а зараз Олександр Палій з Руданського. Руданську школу реорганізували в гімназію ще у 2023 році. Тобто закрили їм школи, реорганізували, зробили гімназію, і туди мав бути довіз, а від них довіз з ПТУ і до ліцею. Там така дорога, що я вже чотири роки ходжу до міністра, до Прем'єр-міністра – ну, немає грошей, на місцеві дороги на область, де 7,5 тисячі місцевих доріг, виділили 45 мільйонів. Не зроблять вони дороги, я вас підтримую, це нереально.

І до сьогодні немає шкільного автобуса, який би підвозив дітей. А тепер автобус, що їздив зі сполученням Тульчин – Бар, перестав їздити через аварійне покриття дороги, і діти не мають чим добратися в сусідню Барську громаду на навчання, це ті, що вже їздять в сусідню у ПТУ. Ми стали ізольовані від усіх найближчих ліцеїв. І я як мама 11-класниці задаюсь питанням: чи справді ця реформа для блага, чи, можливо, це просто знищення нашого майбутнього?

Дивіться, я не проти реформи, вона дуже ліберальна. Пане голово, це ж ви внесли цей закон, де ми дали можливість кожній громаді... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да.

БІЛОЗІР Л.М. ...створити. Це я була, потім ви...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, пані Лариса, результат: 200 лише відокремлених і 1 тисяча 200 з 1-го по 12-й.

БІЛОЗІР Л.М. Послухайте, дали можливість кожній громаді. Бо раніше було від 50 тисяч, ви пам'ятаєте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пам'ятаємо, да.

БІЛОЗІР Л.М. І клас може бути 24... 8 дітей, 3 профі... 3 класи, 24 на паралелі і 3 класи – 72 дитини може бути.

Я не знаю, що ви робили там їм в області, ви їм зажимали руки, ви гіпноз якийсь там проводили. Я, коли приїхала до себе у Вапнярку, кажу, ви створили ліцей? Ні. А чого? А нам сказали є рекомендації МОНУ. І в них, до речі, куча шкіл, у них 800 дітей. Вони кажуть, нам сказали... Дороги нема, підвозити ніяк... Нам сказали, що є рекомендація МОН, це навіть не закон, що якщо там не буде 300 дітей... Ви їм що, доносите той закон, який ви не прийняли? Ми змушені будемо самі фінансувати. І ці 11 громад, я їх обдзвонила, вони вважають, що якщо вони

створять, вони маленькі, вони сільські, то вони змушені будуть фінансувати. А це великі гроші, 10, 15 мільйонів.

І я хочу вам сказати, будь ласка, давайте ми дамо можливість, має бути хоч, мінімум, один ліцей на громаду. Оце я це прошу. Давайте, я прошу вас, я приїду в міністерство і привеземо цих 10 громад, запросимо пана Бабака...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сюди приїдьте.

БІЛОЗІР Л.М. Ні, я хочу міністра побачити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І міністр приїде, і 10 громад приїдуть.

БІЛОЗІР Л.М. І конкретно по цим громадам. Що ви їм робили?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ларисо, а в чому проблема там створити ліцей?

БІЛОЗІР Л.М. Вони до них їздять... Дивіться, є виїзди в області, їх збирають і розказують. Ви ж думали, що ви приймете цей Закон 13120, ви ж думали? Ви по ньому... вони казали, що... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми не думали, що ми його приймемо.

БІЛОЗІР Л.М. Але в рекомендаціях вони... Міністерство, те, що вони бажають, видають за реальність... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Серйозно, є такі рекомендації?

БІЛОЗІР Л.М. Вони мають якісь положення, вони мають якісь рекомендації, якісь листи, а ці закон не читають.

_____ . Є закон.

БІЛОЗІР Л.М. А вони не читають закон.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так чекайте, давайте ж...

БІЛОЗІР Л.М. Я вам кажу, на них чинили тиск. Почекайте. Їх визивали в департамент. Вже тих керівників департаментів немає... Да, їх визивали... Послухайте, вони бояться перевірок, вони бояться... По тих самим автобусах. Далі. Ви зрозуміли, яка ситуація, я не буду углублятися.

Друга ситуація ще дороги, автобуси, пансіони.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давай, зафіксуємо, ми збираємося з десятьма громадами.

БІЛОЗІР Л.М. По Вінницькій області всі депутати готові, всі вісім мажоритарників приїдуть. Це перше.

Значить, друге. Автобуси. Подивіться, я у вас три роки назад була тут у вас, коли ми про підземні школи розмовляли. Так і вийшло. Я нарахувала 19 громад, де діти евакуйовані, і побудовані школи по 150 мільйонів. Це окрема тема окремої розмови. Але я тоді просила по автобусах. Ви тоді хвалили Вінницьку область, що в них інклюзивні автобуси, вони такі молодці. Вони далі продовжують, ви ж похвалили, вони дуже стараються. І плюс, ви це не знали, в голів адміністрації КРІ доступність, це їхня КРІ ефективність оцінюється, і інші фактори. І тут, якщо в голови адміністрації є можливість купи ці інклюзивні автобуси і зразу тут їм 12 балів поставити... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я так зрозумів, що всі автобуси тепер інклюзивні купують.

БІЛОЗІР Л.М. Да. Чотири роки поспіль купляють інклюзивні і зараз заставляють зупинки ставити. Люди плачуть, дороги немає – зупинки будуть ще ставити. Заставляють інклюзивні зупинки, де дороги немає взагалі.

І що вони з цими автобусами наробили, такі красиві фотографії, такі автобуси красиві. Такі довгі, знаєте, з низьким кліренсом. Просто громади мені так жаліються, а їм бояться рекламацію дати, тому що до них прийде перевірка, бо в них є звичайні автобуси, які вони ремонтують на своїх станціях, якщо прийде перевірка, то їм капець всім буде. І от вони ці інклюзивні, вони пишуть прямо в листі, будь ласка, не треба інклюзивних, уже у нас є один, два, будь ласка.

По-перше, вони в мінус сім зупиняються. По-друге, вони не заїжджають у ті села, вони стоять. В те саме Руданське, він просто не може розвернутися, у нього довга база, це просто знуцання над людьми.

Дивіться, тут є пропозиції ваші, в мене є пропозиція до цього проєкту. Ви тут пишете тільки про міжнародну допомогу. Я вас дуже прошу, давайте дамо громадам гроші, хай вони самі купляють автобуси, хай вони самі купляють ті автобуси. Вони хочуть короткі, вони хочуть довгі, вони хочуть більше дітей, вони хочуть турецький беушний, вони хочуть «мерседес» - дайте їм купити. Є зговір на ринку між цими трьома компаніям, пам'ятаєте, було 2 мільйони коштувало, вони вже коштують 6 мільйонів ці автобуси.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 3,7-3,8, я бачив.

БІЛОЗІР Л.М. Вони так погано зроблені, при всій повазі до теми локалізації. Мінус сім – вони зупиняються. Вони не їздили зараз при мінус 20, вони зупиняються, запчастини йдуть по два місяці. Дайте громаді купити беушний якийсь, і це буде в сто разів краще.

Вінницька область чотири роки з цими вже інклюзивними автобусами, зараз будуть ще інклюзивні зупинки, а доріг – нуль. І я ось зустрічалася з Прем'єркою вчора, ми зустрічалися з міністром регіональної політики – немає грошей на дороги, не буде, на місцеві не дають взагалі. Да, на «тешки» ще дають, на «ерки», на державного значення, ще роблять, Президент підтримав цю ініціативу, гроші знайшли, з водогонів забрали. Окей.

Але доріг не буде, автобуси тяж... Дивіться, от ви кажете, у нас в Тульчині один ліцей, 30 сіл. Чому нам треба довчити дітей 10-11-й клас? Тому що громада зобов'язана підвезти дитину, там, де немає школи, там, де вона закрила. А там, де вона не зобов'язана підвозити цих 10-класників, 11-класників, і фізично вона не може це зробити, в них немає для цього... Ну, уявіть, 30 сіл, як зі всіх 30? Так вони підвозили тільки там, де закрили школу, а зараз це просто не реально. Дайте цим, будь ласка, 10-им і 11-им класам довчитися. Я розумію, я трошки руйную, ми цим трошки зруйнуємо формування цих ліцеїв і цю вимогу по 72. Але, якщо ви кажете, що це такий лагідний процес на три роки... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми зруйнуємо трошки інше, тому потім поговоримо.

БІЛОЗІР Л.М. Да. Я розуміла, що ви не хочете правонаступників, ви хочете, щоб це були ті, які не встигли реорганізуватися, я це розумію, як би, я підтримую любе, тільки щоби людей почули.

Повірте, я не знаю, залякали ці департаменти, залякали ці, як це називається, відділи освіти, голови не розібралися. І вони всі мовчать. Вони думають, що ми рвати жили будемо за них тут. А я тут хочу виступити за батьків і дітей, бо я приходжу в любую громаду, приходять батьки 11-класників, 10-класників і 9-класників сьогоднішніх і дуже просять, дайте нам закінчити, невідомість така, війна, тривоги, Вінницька область та ж сама має багато безпекових загроз, дайте довчитися, давайте дамо їм в цих школах довчитися, давайте продовжимо цю реформу, давайте зробимо хоча б один ліцей в одній громаді, бо це буде колапс. Люди нас возненавидят, ми виштовхуємо дітей з цих громад.

І я готова, я буду підтримувати, я розумію, що це потрібно, але те, що це зробити з розумом. От у Вінницькій області 11 громад з 63 без ліцеїв, давайте зробимо по одному ліцею, я вас прошу. А потім побачимо, потімможе вони їх самі закриють, але не треба їх лякати, що ви не дасте їм грошей на фінансування. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зараз, Іван Григорович, одну секундочку. Я просто, чесно, не розумію, вони ж можуть створювати ліцеї, закон прямо дозволяє, ми тоді зробили ці зміни, пам'ятаєте... .

БІЛОЗІР Л.М. Є рекомендації МОН, вони сказали...

ГОЛОВУЮЧИЙ. До чого ці рекомендації, є закон. Чекайте...

БІЛОЗІР Л.М. Вони сказали, що вони не дадуть їм гроші.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спокійно. Дивіться, ви народний... Да, Іван Григорович.

КИРИЛЕНКО І.Г. Я вибачаюся, що я Сергія Віталійовича перебиваю, і ви перебиваєте, Ларисо. Ти в точку попала. Ми, коли приїхали в Рівне, Сарницьку громаду, чому я до вас апелюємо, ви перед нами були. 20 мільйонів даємо – робіть негайно, пілот – негайно... Не зробіть...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто кому 20 мільйонів дає, секундочку, Іван Григорович, це важливо, я хочу знати.

КИРИЛЕНКО І.Г. На пілот. Або ми даємо гроші, або ми вам голови відкротимо. Це те, що нам, я ж не один, Євтушок, народний депутат, Тимошенко народний депутат, 220 чоловік зібралось людей, криша піднімається, те, що ...

БІЛОЗІР Л.М. *(Не чути)*

КИРИЛЕНКО І.Г. Так я ж за що говорю, те, що ви сказали ключове слово, я думав, що це в Рівному десь на периферії. Ключове слово – залякані або-або, або-або. Або-або. І потім виноситься на сесію міської ради, і там говорять або-або, на обласну раду – або-або. Немає... Або чорне – або біле, або здавайся – або вигрибай. Так, що це, «єжовщина»...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги...

КИРИЛЕНКО І.Г. Поки виключіть мікрофон.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Лариса, я все розумію, Іван Григорович. Колеги...

КИРИЛЕНКО І.Г. Це що, «єжовщина»?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги... Зрозуміло. Ви ж народні депутати...

КИРИЛЕНКО І.Г. Я закінчую. Сергій Віталійович, друзі, ну хіба так можна робити реформу? Я не хочу далі продовжувати цю тему. Я не хватав вас за кінчик язика, але змушений був вас підтримати, бо точно те саме сказали в Рівному.

Київ. За Київ. На засіданні ради ректорів, жаль, що пішла Юлія Миколаївна, виступає керівник освітянського середовища. Оце все, що говорилося, каміння на камінні не залишили. Людина компетентна, 20 років працює в сфері. Виступ такий був, що сиділи ректори всі, ошелешені сиділи. Два заступники міністра сиділи і керівник департаменту – нічого не заперечили після виступу, нічого. Вони були на засіданні ради ректорів. Тобто все те, що ви говорите, наскільки препаровано було так, що у всіх волоси дибом стояли.

І третє. Це вже емоція. А без емоцій. Слушайте, в сільській місцевості треба щось робити. Ми знищуємо Україну. Це ж не я говорю. Це ж, бачите, це ж люди з місць говорять. Ми не можемо ніяку корекцію зробити, щоб врятувати село українське. *(Шум у залі)* Вони чують Президента чи не чують?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іван Григорович, дозвольте? Дякую.

Я ще раз повернуся до цієї тези, яку я хотів проговорити. Колеги, ви народні депутати, народні депутати, краще закони ніж ви не знає ніхто, бо ви їх пишете і приймаєте разом з нами. Ви ж прекрасно знаєте, що будь-яке роз'яснення, лист або навіть наказ, або навіть будь-який офіційний документ, який суперечить тому, що ми прийняли, він не є дійсним і не є законним. Тому як можна? Ви ж можете пояснити своїм громадам, пані Лариса, що, дивіться, є закон, який ми, до речі, всі разом з вами в якийсь момент спростили, розуміючи до чого це призведе, але розуміючи, що село нам треба зберігати. І тепер вони апелюють до чого, до роз'яснень? Та нехай відкриють закон. Пані Лариса, ви їм повинні пояснити.

БІЛОЗІР Л.М. Їх визивають на ковер постійно, їх постійно... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, визвіть тих, хто визиває на ковер.

(Шум у залі) Друзі, ми ж розуміємо, що це неправда. Ми ж розуміємо, що в законі прописано вимоги мінімальні настільки, що воно може бути в кожній

громаді. Господи, та воно може майже в кожному селі, вибачте, бути, там, де ще зберігались перший-третій ступені, по великому рахунку.

Є обмеження, наскільки я пам'ятаю, Бюджетним кодексом про 1 вересня 27-го року, ще ті, які не змінять тип, але ж тим на будь-який ліцей, на гімназію, на початкову, та взагалі на будь-який, – от ті, хто не змінять тим, отих фінансування не буде. Але ж це лише, давайте так, це грубий фінансовий поштовх до зміни типу, щоб вони не залишалися загальноосвітньою школою першого-третього ступенів, а стали або ліцеєм, або гімназією, або ліцеєм, який має в складі геть все. Ми ж, розуміючи проблему опорних шкіл у селах, яка реформа при базовому її варіанті пройшла і пройшла більш-менш, да, погодьтесь, ми розуміли, що ці опорні школи будуть проблемою. Ми самі їздимо по громадах по різних, по гірських, по сільських і бачимо іноді, що немає іншого варіанта, окрім цієї опорної школи, або двох, які там залишилися. До них і так підвезення і достатньо непросте, але воно відбувається, і там є по 800 дітей в цих школах, і є нормальні там два класи на паралелі принаймні. І ми розуміли, що це буде вихід для реформи старшої профільної, дозволити їм бути ліцеями. Але ж ви пам'ятаєте, як в законі написано: як виключення ліцей може мати в своєму складі і гімназію, і початкову школу. Ну, таких виключень тисяча 200, порівняно з 600-ми, які пішли так, як того вимагає закон, але нехай буде. Ми прекрасно розуміли, на що ми йшли, для того, щоб дозволити. І тому зараз я просто не дуже розумію громаду, яка каже: для мене роз'яснення міністерства важливіше ніж закон. Що?

БІЛОЗІР Л.М. 12 громад. От давайте, їх вписуємо...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, о, я з радістю, Лариса, я з радістю. Я ж кажу, ми відкриті, будь-який день, давай домовимося, хай приїжджають громади, разом з тобою, з іншими мажоритарниками.

БІЛОЗІР Л.М. Їм не дають створити ліцей, я вам...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Запросимо міністерство і ми... Да, звісно. Я закінчив з коментарем. Пані Оксана, будь ласка.

САВЧУК О.В. Бо ми можемо дискутувати. Дивіться, я хочу сьогодні десь зачитати ті речі, які по факту вже відбуваються на місцях.

По-перше, станом на сьогодні вже 80 громад проголосували на своїх сесіях, це рішення сесій міських і обласних рад про те, що вони звертаються, вони і до комітету, і до Міністерства освіти, і до всіх про те, що в час війни вони вважають, що це є для них, для їхніх регіонів проблема, вони просять в час війни цю реформу призупинити. І це, до речі, от я взяла витяги, які це області. Вінницька область, Дніпропетровська. Це ті, котрі є рішення від громад. В кожній області, в якійсь є десять рішень, в якійсь вісім рішень. Житомирська, Закарпатська, Кіровоградська, Івано-Франківська область, Миколаївська, Тернопільська, Сумська, Харківська, Хмельницька, Чернігівська. І це ті, що зроблені, і, можливо, будуть ще, тому що кожна сесія збираються депутати по-різному. Це означає, що це насправді є суспільна проблема.

Друге. Сьогодні насправді найбільш рішучими виявилися батьки, тому що батьки розуміють, що на їхні плечі перекладається все. Навіть якщо ми говоримо про місто, то ми розуміємо, якщо раніше в дитини школа була під носом і вона ходила до неї пішки, відповідно займало це в неї 10-15 хвилин, то навіть в містах обласного значення життя їх не зміниться, тому що їхня дитина змушена буде зранку як мінімум на пів години швидше вийти з дому і громадським транспортом доїхати зовсім в інший мікрорайон. І те саме повернутися назад, тому що... І в кращому випадку це зробити, ну, як вам пояснити, і коли в них тривають громадські обговорення, і коли збираються між собою вчителі 1-х і 9-х класів, вони завжди переможуть тих, хто буде говорити, що їм треба старшу профільну школу окрему, як окремо стоячу будівлю. Це пов'язано, всі чудово розуміють, зі ставками, з годинами. І тому цих шкіл справді по величезних містах буде набагато менше. То це тільки ми говоримо про міста великі. Ясно, що у містах великих, в них ще буде варіант, що вони можуть піти в ПТУ, вони можуть піти в коледж. Правильно? Але насправді якщо ми говоримо про села, там ситуація катастрофічна. Так як я в Комітеті інфраструктури і транспорту, ще раз, як і всі решта, скажу вам, що грошей на дороги нема і найближчим часом не буде, і це факт. Але якщо ми говоримо в контексті того, чи готові ви зараз в час війни сказати, що ми заберемо частину грошей із сектору оборони і відправимо його на дорожній фонд. Я...

_____. (Не чути)

САВЧУК О.В. Це я сама не... навіть уявімо собі, ми скажемо, давайте ми частину коштів відправимо на дорожній фонд. Я не буду за це теж голосувати, тому що це нереально зараз в часи війни.

Тому дивіться, і ця ситуація є насправді дуже критичною. Я вам назву... от тепер ми говорили про Київ, про Київську область. Я це зараз говорю, це все персонально особисті звернення виключно до мене. Це не з інтернету, я ніде це не прочитала, ніде це не скопіювала, це персонально всі ці речі, які находили до мене.

От місто Обухів, Київська область. На ціле місто Обухів, уявіть собі, приймає рішення у 2025 році сесія міської ради аж один профільний ліцей, один профільний ліцей, який буде повністю переповнений, і нуль закладів професійно-технічної освіти. Тобто якщо дитина в Обухові захоче здобути собі... вступити в університет, в неї буде варіант їхати тільки в цей один-єдиний ліцей Малишка, а в іншому випадку вона не може піти ні в коледж, ні куди, їй треба їхати в Київ, напевно. Це раз.

Друге. Значить, наступне, ми говоримо, Бучанська громада. Я просто вам взяла затверджену мережу Київської області, я не говорю про Київ. Бучанська громада – чотири ліцеї і затвердили, що в Бучанській громаді буде чотири ліцеї, але нуль закладів профільної освіти, тому що в них їх немає, професійної освіти. Обухів – один ліцей на весь Обухів буде. За їхньою, значить, за їхньою системою. Ні, на Обухів, на Обухівську громаду.

БІЛОЗІР Л.М. А можна я доповню? А знаєте, чого так? Я кажу, мені жаліється теж місцевий депутат. Я кажу, а чого ви не прийняли рішення? Каже: наш секретар міськради Лариса Ільєнко вислужується перед ОДА. Це біда.

САВЧУК О.В. Наступне. Дивіться, давайте ми всі скажемо чесно, ми всі їздимо по Україні, саме тому, що ми народні депутати, ми по цій цілій Україні їздили. І мені доводилося бути і в підземних школах Запорізької області, і по різних куточках, і прифронтіва територія. Наша Україна – це дуже велика держава і вона має специфіку регіонів. А специфіка регіонів – це... Ви говорили сьогодні тільки про гірські території, я представляю Івано-Франківську область, це гірські території, це однозначно. Коли в нас починається зимовий період, то забудьте про автобуси. Треба говорити спочатку про тих, хто буде чистити ці дороги, щоб той автобус взагалі міг проїхати. Тому що це нереально, і це реалії нашого життя. Але,

дивіться, але ми говоримо про малозаселені території, там, де реально великі відстані і мала кількість людей, і ми зобов'язані там зберігати старші класи, ми сьогодні говоримо, і прифронтові, і про полісся. Тобто це як мінімум те, що це різні абсолютно території. Ми не можемо підійти однакоим підходом до обласного центру і до цих територій, тому що вони абсолютно різняться.

Наступне. Зараз за даними міських голів попередніх отримується, що 129 громад може не мати жодного академічного ліцею. Це для мене взагалі якась катастрофа в нашій країні, тому що це призведе до дуже тяжких наслідків.

Наступне. Я вже вам перерахувала і ці листи вам можу показати в комітеті, я постійно їх пишу в міністерство, звідки до мене звертаються, в мене тут цілий список виписаних. Конкретно, якщо ми говоримо про те, ви, до речі, пані Надія, показували слайди про те, як у нас гарно все розвивається про STEM, наприклад. Я вам так скажу, я теж ходила в Івано-Франківськ, аж у двох школах цей проєкт, але в нас насправді є 42 школи, але у двох школах, дійсно, з 52-х класів у п'яťох гарні були STEM, у п'яťох класах. Кожен клас мав свій колір, свої меблі, це все прекрасно. Але цих тільки на місто Івано-Франківськ, обласний центр, це ми розуміємо, що якщо ми маємо 52 кабінети, з них п'ять красиві, то інші вони такі, які вони є. І, слава богу, що такі є.

Тому ми мусимо констатувати той факт, що ми не можемо міряти тільки цими капельками на фоні загальної проблеми, якщо ми говоримо про сільські школи. І Лариса вже це сказала, я тільки доповню про те, що ці школи на своїх плечах, на своїх руках і на своєму ентузіазмі виносили і ще готові далі виносити вчителі і батьки, і той бізнес, який в тому селі працює. Тому що той бізнес чудово розуміє, що якщо ця дитина буде ходити в школу, це означає, що її мама, бабуся, тато, вони будуть мати зарплату і вони будуть мати працівників. Якщо ви сьогодні спитаєте підприємців, що їм заважає, вони всі скажуть, що вони, якщо навіть хочуть розширити чи аграрне, чи переробне підприємство, їм не вистачає людських рук, вони навіть не можуть розширитись, тому що в них нема кому піти на роботу.

Якщо ми говоримо про батьків, які сьогодні мають дітей, і ми прекрасно розуміємо, що для дитини сьогодні є дуже багато викликів. Ми самі батьки, я теж насправді мама і в мене дитина підліток, я в житті свою дитину-підлітка не відпущу в пансіонат в сусіднє місто, що би мені не робили, хіба я з ним переїду туди, знайду роботу і він буде там ходити, щоб я його бачила. Чому? Тому що викликів є дуже

багато, і ми мали вже проблеми того періоду, коли велика кількість, наприклад, ми говоримо про Західну Україну, коли велика кількість батьків виїжджали закордон на заробітки, і ми потім мали серію проблем з цими дітьми, які, на жаль, ті гроші, які вони заробили, не вартували тієї біди, яку вони потім отримували у себе вдома. Це є наслідки цих всіх моментів, коли ми кажемо про пансіонати. Я зараз не говорю про спеціальні школи, бо спеціальні школи, наприклад спортивного нахилу, інше, там взагалі була окрема культура виховання цих дітей, окремі педагоги і окрема мотивація, чого вони ходили туди. І це було дуже маленький відсоток дітей, який не можна імплементувати на все решта.

І насправді ми сьогодні всі говорили дуже багато про цифри, ми говорили дуже багато про те, як це все буде на папері. Але я чесно вам скажу, насправді нам треба говорити про те, а що ми маємо по факту, для кого ми це робимо. Ми не робимо це ж тільки для того, щоб була це реформа? Бо сьогодні, чесно кажучи, якби не було війни, не було війни, я готова говорити про те, що все можна полагодити. Можна недоремонтувати дорогу, але можна доремонтувати її потім, можна недоремонтувати класи, але можна доремонтувати їх потім, це не проблема. Але війна, вона насправді вносить дуже великі корективи. І коли ви кажете, що не можна реформу в час війни переносити, я вам скажу чесно, це не догма. Так як депутати... Ну, немає такого, що це не можна. Це означає, що ми насправді самі дивимося, чи ми до цього готові, чи ні.

Чому ми ще до цього не зовсім готові? Будьмо чесними, скільки за останніх шість років змінилося міністрів? Скільки змінилося заступників міністра? А скільки ще зміниться. Я пам'ятаю, як один із заступників казав, як він реформує всі заклади вищої освіти, він так це впевнено говорив. І заклади освіти вищої не реформувалися і вже того заступника міністра нема. Але всі мали щось робити і на щастя руки не дійшли і не доробили. Це навіть ознака, пане голово, того, що сьогодні сам міністр не прийшов.

Я вам хочу констатувати той факт, що коли ми рік тому з вами збиралися на цьому комітеті і говорили про школи до 45 дітей, уявіть собі, міністр освіти теж не мав часу, він бігав по якихось коридорах і не мав коли зайти на засідання робочої групи. Так само сьогодні, коли ми говоримо про це питання, а воно сьогодні важливе, бо є петиції, є батьки, це кричуще питання сьогодні. Воно навіть піднімалося на конгресі місцевих ініціатив. І коли ви кажете, що не давали їм

ніяких вказівок, це брехня, тому що їм негласно всім сказали, що це політичне питання, ця реформа – це політичне питання. І це, до речі, мені... я не тільки це в засобах масової інформації прочитала, я особисто поспілкувалися з тими і мерами, які були на цих засіданнях, і всім їм це натякнули, що ви не здумайте тут, значить, думати, що це переграється, тому що це політичне питання, ми зобов'язані цю реформу закінчити. Давайте краще так: якщо у вас є якісь проблеми, ви їх кажіть і ми будемо вам робити. Тобто хто у вас там активний, давайте його привезіть, ми йому зробимо те, що він хоче, але реформу ми мусимо реалізувати.

Тому я вас дуже прошу до нашого порядку рішення... Я вам скажу чесно, активні є батьки, ми всіх не можемо батьків кудись привезти. Тому я дуже вас прошу, пане голово, до сьогоднішнього рішення нашого комітету, на який ми запрошені, вашого, внести дуже обов'язкові речі, це що стосується опрацювати механізми пришвидшення процесу передачі цілісних майнових комплексів державних закладів професійної освіти у комунальну власність в містах обласних значень. Ви пам'ятаємо, про що ми з вами говорили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прекрасно пам'ятаю.

САВЧУК О.В. Я, до речі, теж була на цьому засіданні. І коли ми, пам'ятаєте, обговорювали Закон про профільну освіту, і я дуже сильно казала, і всі колеги... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Про професійну.

САВЧУК О.В. Перепрошую, про профтехучилища, про ПТУ, про професійну, так. Дивіться, коли навіть ми збиралися в Дніпрі, я всіх дуже просила: давайте нарешті закриємо питання того, що стосується, що платять гроші міста обласних значень за зарплату, за стипендії, а насправді... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Належать вони областям.

САВЧУК О.В. ... а область тримає це майно. Тому я вважаю, що це нарешті треба прописати, для того щоб цей механізм в Бюджетний кодекс внести. Тому що всі казали, що це проблема Бюджетного кодексу. А ми вже рік, як проголосували Закон про профільну освіту, а віз і далі там і нічого не рухається. Тому, можливо, наше з вами рішення на сьогоднішньому комітеті зрушить цей процес.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Оксано, приходьте через тиждень на продовження цього засідання. Прийде якраз заступник по професійній, от тоді будемо жорстко говорити про це, бо ми насправді вже рік цим займаємося.

САВЧУК О.В. Ну, за рік цей заступник поки що не доріс до рішень. Він скаже, що нічого... До речі, і така відповідь у нього завжди, прекрасна: там в нас все в законі написано, це все область не хоче передати місту, це все є.

Потім, насправді опрацювати питання спрощеної процедури придбання автобусів, мікроавтобусів тощо для територіальних громад, тому що це проблема, ми вже сьогодні про це говорили. Я вже навіть не буду зачіпати про те, що сьогодні цей нещасний автобус є способом: ти любиш мене, ти мер, який мене хвалиш, чи ти мер, який мене не хвалиш. Якщо ти хвалиш керівництво ОДА - значить, тобі автобус. Якщо в тебе якісь особливі думки – тобі одне колесо, без автобуса. Реально це... вже нехай везуть, відкривають, кульки, це вже інше питання, але реально це сьогодні проблема: якщо ти до мене гарно ставишся – на тобі автобус, якщо ти маєш якісь пропозиції, питання, і взагалі – тобі не буде автобуса. Ну, це якісь, ну, маніпуляції, і це відбувається всюди.

І ще одне. Я все ж таки вважаю, що в нас немає вирішено, прописано всіх питань про положення про академічний ліцей, що б ви не казали. Тому що, коли ми з вами говорили про децентралізацію, про окремі бюджети, ми говорили про те, що якщо у нас супутні проблеми, супутніх громад, вони мають бути прописані, як вони будуть фінансувати ці академічні ліцеї. Або все ж таки ми зробимо те, що казала Лариса, і кожна громада буде мати цей ліцей мінімум один для того, щоб в нас не було соціального бунту.

Тому я і ще, що одне, останнє, це, значить, я все ж таки вважаю, що одним із вагомих аргументів, чому ця реформа може бути призупинена в час війни, є те, що за останні роки війни ми не виконали умови, які стосуються інфраструктури. Давайте будемо чесними, ми не зробили це тому, що ми не хотіли. Ми не зробили це не тому, що це міністерство не хотіло чи громади, а тому що акценти змінилися у витрачанні грошей – це говориться про війну, тобто ми говоримо про те, куди місцеві громади тратили гроші. Тобто вони тратили їх і будуть продовжувати тратити їх на потреби і ті виклики, які у них є з війною. А дороги, якщо ви сьогодні навіть приїдете на місця, жодна місцева громада не проголосує міський бюджет, де

вона забере з сил оборони і направить їх на ремонт доріг місцевого значення. Це якщо ті, в котрих є гроші. А у інших взагалі дуже просто, вони просто скажуть, що у них грошей немає, а у них по факту їх немає, і тому вони не можуть їх зробити. Тому я прошу тут, власне, просто побачити. Нехай нам підготують реальну потребу територіальних громад у ремонті доріг, у капітальному ремонті укриттів, тобто що у них є, для того, щоб там перебували діти. Ми просто подивимося, які це гроші. І якщо ми подивимося, які гроші треба витратити сьогодні на цю реформу, яку можна всього-на-всього перенести, ми зрозуміємо, що ці гроші треба витратити на сили оборони, тому що волонтерські збори сьогодні дуже складні, а потреби на фронті дуже великі. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Оксана. У мене є одразу пару коментарів, при чому вони такі будуть достатньо різні. Поки ми говорили, у мене пікнув моніторинг, де просто, я не знаю, там яким чином мене з іншого моменту загадали, але просто новина. ДПС, Державна податкова служба повідомила, що місцеві бюджети отримали 133 мільярди в I кварталі, що на 15 відсотків більше ніж було заплановано. Це до того, що в громад немає грошей. Це перше.

Друге, ви взяли точкові приклади, на яких я можу зупинятися безкінечно, але візьму просто приклад Обухівської територіальної громади. Мені просто стало цікаво, чесно кажучи. От я подивився, в Обухівській територіальній громаді 42 тисячі осіб. 42 тисячі осіб означає, що 10 відсотків з них є шкільного віку, відповідно 4 тисячі 200 дітей. Це означає 350 дітей на паралелі. Враховуючи те, що після 9-го класу статистично 30 відсотків ідуть в професійну освіту, то 800 дітей у відокремлений ліцей, це ідеальне рішення для міста Обухів. Ідеальне. Де вони можуть сконцентрувати найкращих викладачів, найкращих вчителів і зробити там реальну профільність, і забезпечити дітям вибір.

Тепер повертаючись до самої реформи. Ми будемо, я впевнений, я буду категорично проти, навіть і призупинення. Чому? По одній простій причині. Оці діти з 1-го по 8-й клас, яких 2,5 мільйона дітей, ви їм що скажете, коли вони вчилися по одній програмі, а їх потім перекинули в іншу?

_____ . (Не чути)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви своїй дитині, звісно, пояснити. Ми всі своїм дітям, напевно, можемо щось пояснити магією, навіюванням і іншими способами.

Дивіться, я прекрасно знаю, що війна – серйозний аргумент, але питання в наступному. Якщо вісім років іде реформа, її зупиняти і ламати, вибачте, кар’єру і майбутнє 2,5 мільйона дітей, то я буду, напевно, категорично проти, незважаючи ні на що. Нам ніщо не заважало робити інші речі, інші реформи, які у нас проходили, правда, за які ми з вами голосували. Звісно. Але ми говоримо про те... І неодноразово ми з вами це в парламенті обговорювали. Скільки разів ми говорили про те, що нам всі гроші, які є вільні, треба відправляти на війну? Скільки ми говорили про те, що всі вільні гроші треба відправляти на дрони, наприклад? Ну, ці ж дискусії у нас час від часу виникають, ми постійно про це говоримо. Але, разом з тим, в якийсь момент почали говорити, я нагадаю просто за останні 4,5 роки: бізнес потрібен, бізнес треба підтримувати, в бізнес треба вкладати гроші, бо без економіки немає з чого годувати армію. Потім почали говорити про креативні індустрії. Згадайте, і ковідні часи, і війну. Давайте їм допоможемо, бо вони теж важливі. Ми ж для кого воюємо? Для майбутнього. Так-от я нагадаю, що ми справді воюємо за наше майбутнє. А діти і є наше майбутнє. Якщо ми зараз їм призупинимо реформу і змінимо їм навчання, їх систему навчання, їх зміст того, що вони навчають, ми зробимо удар по своєму майбутньому. Знову виникає завжди риторичне питання, яке кожен з нас багато разів сам собі задавав: заради чого ми воюємо? Правда? Так ми воюємо заради наших дітей. Чому в нас немає мобілізації до 25 років? Бо ми воюємо за молоде покоління, ми хочемо їх зберегти. Так само в нас діти, яких ми навчаємо, нам потрібно довести цю реформу.

Чи є складнощі? Конечно. Та це одна з наймасштабніших реформ, які справді в нашій країні взагалі відбувалися. Можливо, децентралізація за масштабами сама по собі більша, відверто, да. Але що одне було дуже складне, дуже складне питання, і друге дуже непросте питання, і наша задача – знайти спосіб, як це зробити. Якщо нам потрібні додаткові гроші, ну, дивіться, під час прийняття бюджету, ми знайшли додаткові гроші на зарплати вчителів? Знайшли, дякуючи Міністерству фінансів, вони взагалі зробили титанічну роботу і 50 мільярдів знайшли. Я не пам’ятаю в новітній історії України, щоб ми могли знайти плюс 50 відсотків взагалі в загальному обсягу фінансування вчителів. Не було, мені здається, такого на моїй пам’яті. Але знайшли, змогли і змогли ще між читаннями додати на майбутню реформу, яка може статися, а може не статися, але то вже інша справа, але все одно змогли додати. Так само і на ці потреби нам потрібно буде це

знайти, ці гроші. І ми дуже розраховуємо на те, і дякуємо кожному з нас, і собі зокрема, за те, що ми змогли проголосувати хоча б якимось варіантами емвеефівські закони і Ukraine Facility. Якщо ми розблокуємо собі фінансування на два роки від Європейського Союзу, в нас буде ресурс і тоді буде перегляд. Але до цього перегляду бюджету нам всім потрібно бути готовими, мати верифіковані цифри, наприклад, по тим самим автобусам. Я абсолютно погоджуюся і от я вам скажу, що в 2020 році, це ще не закінчився перший рік нашої каденції, ми з Сергієм Валерійовичем підняли питання ДСТУ на шкільні автобуси для того, щоб їх можна було розширити перелік виробників. Я не буду говорити, що навіть 24 години не пройшло, як ми відправили просто лист в Міністерство економіки, чи можна взагалі розглянути, як цей механізм працює. Не пройшло 24 години, як ми отримали сотню публікацій ЗМІ з однаковим текстом, як ми вбиваємо українського виробника, як ми відкриваємо... Я процитую: «для ржавих автобусів відкриваємо наші кордони». Хоча я досі впевнений, що американський автобус, який ми бачили всі в кіно, він абсолютно нормальний, на ньому возять дітей, я бачив такі в місті Києві в деяких приватних школах. Я вам скажу більше, ці приватні школи, знаєте, як вони обходяться, вони реєструють собі як там ФОП таксі або маршрутку і возять своїх дітей. З державними закладами це проблема.

Я погоджуюся, треба розширити цей пункт. І ми піднімаємо питання не тільки про те, щоб дозволити міжнародну технічну допомогу. Хоча я знаю, що міністерство зараз проводить велику роботу, щоб там завезти велику кількість автобусів, не буду спойлерить, вони коли домовляться, самі розкажуть. Але можна ж брати інші види гуманітарної допомоги. І треба дозволити ставити їм собі на баланс, і найголовніше, використовувати при перевезенні дітей, бо це ж окрема регуляція, і вивезти їх зараз на час воєнного стану від усього, чесно. Можливо, дозволити закупівлю беушних, але тут треба зробити таким чином, щоб ми насправді не закупили мотлох якийсь, да, якомога дешевше, тому з цим треба обережно. Але я тотально погоджуюся, і ми це питання навіть за останні два тижні обговорювали на всіх рівнях, і з Прем'єром, і в інших гілках влади. І піднімали це питання, і пані Надія була з нами на цих нарадах, і процес починає рухатися. Нам потрібно це зробити. Я абсолютно погоджуюся, що можна ваші пункти, які ви озвучили, внести в проект рішення комітету. З ними насправді важко сперечатися, я можу тільки сказати про професійну освіту. Я ще раз пошкодную, що у нас немає

заступника, який займається профільною старшою школою професійного спрямування, але у тексті закону, в Прикінцевих і перехідних Закону «Про професійну освіту» було доручення з часовими рамками по внесенню законопроекту і змін до Бюджетного кодексу, і особливо по передачі майна. Там воно, на жаль, не тільки з Бюджетним кодексом пов'язано, але й з частково приватизованими кімнатами в цих гуртожитках. І нам потрібно буде і в нас не буде іншого варіанту, як зробити якийсь амністійний закон з цього приводу, і внести, і вже закрити це питання, бо воно буде безкінечно невирішеним. Люди приватизували 25 років тому за якихось умов кімнату в гуртожитку, і ти не можеш передати цілісний майновий комплекс, бо ти не можеш з живими людьми, з їх власною квартирою комусь передати. Це проблема, справді. І ми розбиралися досить глибоко. У нас Ольга Володимирівна Коваль веде робочу групу, яка з міністерством раз на тиждень просто препарує це питання.

БІЛОЗІР Л.М. *(Не чути)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та без проблем, ми підключимо. Це якраз не є проблема в підключенні.

БІЛОЗІР Л.М. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ларисо, давай повернемося до цього питання, давай підключимо вас обох в робочу групу.

Я на цьому коротко, бо я так коротко проходився по деталях. Я зараз пані Надії дам, бо я знаю, що вона хоче рефлексувати, потім Асоціація міст, так.

САВЧУК О.В. ... я зрозуміла, чому немає міністра освіти, для мене. Бо на сайті Верховної Ради, коли я читала ваш порядок денний, було написано, що доповідач – міністр. Я сьогодні прийшла, а в порядку денному вже пише, що пані заступник. То просто скажіть, чому його сьогодні нема?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви дарма запитуєте це питання мене, якщо чесно.

САВЧУК О.В. Ні, я вас питаю як у голови комітету. Він має вам дати пояснення, чого його нема.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я як голова комітету не можу вам сказати, чого в нас немає міністра.

САВЧУК О.В. Тобто він не повідомив, що його не буде?

ГОЛОВУЮЧИЙ. І не тому, що не хочу.

САВЧУК О.В. Ні, ну він не повідомляв вам як комітету, що його не буде?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні.

САВЧУК О.В. Ну, в нас на комітеті, якщо таке відбувається і немає поважної причини, значить комітет окремо висловлюється по цьому питанню.

ГОЛОВУЮЧИЙ. По-перше, о 16 годині уряд, може, через це. Дивіться, але це не моя задача, моя задача запропонувати прийти, я ж не можу... .

САВЧУК О.В. Я зрозуміла. От тому, дивіться, коли ви говорите про виклики реформи, якщо в міністра немає часу прийти на профільний комітет і послухати, а ви тепер подумайте, як ця реформа буде реалізована з її викликами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Оксано, а ми з вами, я перепрошую, для чого?

САВЧУК О.В. Ні, вибачте, це трошки інше... гілка влади.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я знаю, дивіться, це... я прекрасно розумію.

САВЧУК О.В. І мало того, і виконавчого... не перший раз мені, я це робила і буду робити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я знаю, в нас просто немає вибору. Ми все одно як депутати несемо відповідальність...

САВЧУК О.В. Вибачте ...*(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. По-перше, я не казав, що... *(Не чути)* це перше. А друге, в нас є свої зобов'язання перед народом, який нас обрав, і незважаючи на те, що якщо хтось не працює, ми йому допомагаємо. Така наша частина роботи, мені так здається. Хоча можемо ставитись по-різному до цього.

Пані надія, будь ласка.

КУЗЬМИЧОВА Н.Ю. Я почну з вашого питання про відсутність... Якщо ви дозволите, я...

(Загальна дискусія)

Я можу продовжити? Дякую. Я почну з відповіді на питання про відсутність міністра. Наскільки мені відомо, ця комунікація була і інформувалась про те, що сьогодні це питання буде презентовано мною як профільною заступницею, яка відповідає за старшу профільну школу. А відсутність міністра пов'язана з тим, що йому треба було виїхати на завтра для участі у конгресі і відповідно до адженди і порядку денного від Офісу Президента, цей виїзд мав відбутися сьогодні всередині дня після виступу у парламенті, де, я думаю, що ви бачились з ним.

Тепер перейду до деяких рефлексій по певних питаннях. Дякую пані Ларисі, пані Оксані і пану Івану Григоровичу за всі підняті і ще раз озвучені питання. Почну з реформи, яка втілюється зараз командою і про те скільки змінилось міністрів, і скільки зміниться заступників. На наше глибоке переконання, і це не пов'язано з тією реформою, реформа ніколи не буває імені когось. І сталість систем якраз і забезпечується тим, політичною наступністю незалежно від того, хто посідає ті або інші місця. Це робиться не в ім'я конкретних осіб, а це робиться для того, щоб наші діти українські отримували іншу якість освіти, яка гарантує чи створює умови, давайте так, створює умови для реалізації наших інших стратегій, які закріплені на рівні держави, і про зростання економіки, і про відбудову, і про всі речі. А без змін в освіті ми не будемо говорити з вами про зростання економіки і про відбудову.

Сьогодні ми багато говорили про сільські громади і про академічні ліцеї в них. Але коли ми далі говоримо про село, про те... про аграрність і про повернення дитини в село, дуже важливо, я би хотіла ще раз звернути на це увагу, звертала в комунікації персональній з вами, пані Оксано, до початку комітету, що якраз життєсело забезпечує базово дві речі: це наявність якісної гімназії до 9-го класу, і про це жодної мови не йде, і якісні гімназії мають бути в селах. І другий момент – це здобуття освіти цими дітьми по професіях, які потрібні селу.

Юристи, економісти, які виходять з вищою освітою, із закладів вищої освіти, не повертаються в аграрні села для того, щоб там працювати руками, як зазначав сьогодні пан Іван Григорович. Тому важливо якраз профільну освіту розглядати двокомпонентно: академічний складник – це підготовка до закладів вищої освіти; професійний складник – це за три роки здобуття освіти і робота якраз на місці для того, щоб той бізнес, який працює в цих громадах, отримував своїх фахівців. Мені здається, що ми іноді змішуємо те, що насправді живить і дає можливості для

виживання і роботи нашого села. І це дуже часто буде не академічний ліцей, а гімназія і професійна освіта.

Зважаючи на те, що апелювалося до роботи, яку робить міністерство, спілкуючись з громадами, я дозволю собі все ж таки прокоментувати підхід, тому що я особисто за ті півтора роки об'їздила абсолютно всі області і була у величезній кількості громад. Я, безумовно, знаю, про що я говорю і які речі ми транслюємо громадам і областям. І тут не буде ніякої дивини. Безумовно, є меседжі і вони дуже чіткі, які скеровують на те, щоб громади створювали спроможні ліцеї. І цю спроможність визначає кількість дітей. Але з наших вуст так само однозначними є тези про керування законом і конкретні статті, на які ми посилаємося і які сьогодні звучали неодноразово.

Жодного примусу до участі в пілоті жоден представник Міністерства освіти собі не дозволяє. Сарненська громада – це остання громада, яка добровільно побажала долучитися в пілот, знаючи про додаткове фінансування, яке, на жаль, не на рівні 20 мільйонів, а на рівні 10 мільйонів, але це абсолютно їх вибір, який був озвучений при моєму візиті, але візит до Сарненської громади, був присвячений не старшій профільній школи, а харчуванню.

І остання ремарка по Обухову. Власне, пан Сергій чудово описав вже нам певні пропорції, я просто додаю деталі. Скоріше за все, це рішення Обухова базується ще на тому, що вже зараз у них 46 відсотків дітей після 9 класу йде про професійної освіти. А, зважаючи на те, що держава робить акцент на розвиток професійної освіти в тому числі, ймовірно, громада аналізує і бачить, що цей показник буде збільшуватися, і кількість дітей, яких буде цікавити академічне спрямування, буде щонайменше на цьому ж рівні, а, зважаючи на демографічну кризу, буде зменшуватись. І тому, скоріше за все, оцінка з визначенням одного ліцею базується саме на таких рішеннях. Чи можуть вони відкрити два? По контингенту – так, але тут абсолютно... чи іншу кількість, але абсолютно погоджуюсь з паном Сергієм, що такої кількості дітей станом на зараз і динаміки по професійній освіті їм достатньо для того, щоб створити один відокремлений якісний ліцей. Дякую.

САВЧУК О.В. Можна я скажу? Скажу, коли зараз стало це питання, батьки за два дні зібрали їхню місцеву петицію, вона перебрала велику кількість голосів, де

вони обурені, де вони вимагають сесії міської ради і перегляду цього питання, тому що вони не хочуть... Вони кажуть: «Ми просто хочемо, щоб наша дитина ближче їхала до школи, не з одного кінця міста в друге». І тому це насправді дуже важливі моменти, які треба враховувати. Бо ми, коли кажемо «ми робимо це для дитини», то ми маємо говорити не тільки про велику науковість і академічність, ми ще маємо говорити про зручність, розумієте, це важливо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Друзі, безумовно, я погоджуюсь з вами, що важливо. Але якщо ми говоримо і ставимо собі за мету, що в нас основний вигодонабувач будь-якої нашої дії – це дитина, то ми повинні усвідомлювати, що якщо відкриється, неважливо де, школа, в якій 20 дітей будуть поділені на два класи, і намагатися забезпечити три профілі, і потім ця дитина не зможе подолати поріг, звичайний для країни, тестування, то це буде чийсь злочин щодо майбутнього дітей.

САВЧУК О.В. Сергій Віталійович, ну, будьмо реалістами, вони всі ходять до репетиторів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми не проти... Прекрасно. Я тільки «за». Я тільки «за», друзі.

БІЛОЗІР Л.М. Будете мати, що дев'ять класів закінчив і все. Будете мати неуків.

САВЧУК О.В. Вони просто всі до репетиторів ходять...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Друзі, ви сьогодні... ви ж апелюєте зокрема дослідженнями PISA, дослідженнями національного мультипредметного тесту, зовнішнього незалежного оцінювання. Ви можете, і громади можуть приймати будь-які рішення, які є в рамках закону, і ми ж на це не впливаємо. Ми вже дозволили настільки ліберальну межу, скажу так політично-коректно, ліберальну межу, що можна відкрити будь-де ліцей. Просто треба самим собі і батькам чітко сказати: друзі, якщо ми хочемо так, давайте зробимо так, якщо ми хочемо інакше, давайте зробимо інакше. Мені здається, я просто до прикладу Обухова, мені насправді дуже подобається. Це не єдиний приклад, я знаю таких невеликих міст достатньо велику кількість, які просто взяли, там є у них сім, вісім, десять шкіл, вони зрізали старші

класи в усіх, всі зробили гімназіями, і зробили один, тотально один ліцей і в нього вони вкладають кошти.

До речі, про кошти. Хочу теж повернутися до прикладу Івано-Франківщини. Я не буду зараз по пам'яті наводити, бо боюся помилитися, можливо, там справді дві школи, в яких зробили минулого року ми за цю експериментальну субвенцію природничі кабінети. Але я просто хотів колег запити у кого під рукою, яка була взагалі кількість заявок з Івано-Франківщини? Скільки там шкіл, кажете?

САВЧУК О.В. Кількість заявок, я не можу вам сказати. Я цим питанням не цікавилась.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні-ні, я ж не до вас. Скільки там взагалі шкіл, ви казали?

САВЧУК О.В. Більше... 42, здається.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Більше 40-а.

САВЧУК О.В. 42.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я вас запевняю, що кількість заявок була в рамках п'яти, всім іншим, напевно, не треба. Але питання навіть не в цьому. Це субвенції від держави, особливо експериментальні, які ми зараз вводимо і тестуємо, намагаємося подивитися, це як костиль від держави. Я нагадаю, що згідно нашого законодавства, яке працює у нас з 1991 року, вся матеріально-технічна база – це фінансування засновників включно з автобусами, я перепрошую, з усіма лабораторіями, з реактивами і з усім іншим. Ми як держава платимо заробітну плату вчителям і ми за це відповідаємо. Це справді наша пряма зона відповідальності. А наші субвенції, які ми вводимо, це тоді, коли ми хочемо або показати як треба робити і зробити експериментальні, або спробувати потрібно, не потрібно, або допомогти. І, наприклад, автобуси – це допомога громадам. Але я нагадаю ще раз, в момент, коли вводилась субвенція на автобуси, мова йшла про одноразове придбання автобусів. Зараз вже всі зрозуміли, правда, і давайте це комунікувати, що тепер, якщо в громади ламається автобус, вона вже собі не купує його, вона каже: ну, субвенцію давайте, купуйте нам автобус.

Чекай, немає взагалі, пані Оксано. Пані Оксана, дивіться, попередники голосували, Володимир Юрійович голосував за це, Іван Григорович, напевно, за це голосував, але ж питання не в цьому. Друзі, давайте просто будемо чесні по

відношенню до себе, ми говоримо, ми за... То єсть децентралізація прекрасна реформа, коли віддали повноваження і віддали податки, але давайте тоді зараз шукати насправді можливості. Коли я бачу, що... чесно, мене це б'є, наприклад, по простій освітній субвенції, освітня субвенція, яка на заробітні плати. Взагалі для мене загадка, як може в ОТГ з'явитися залишок освітньої субвенції. Якщо він залишається... Дивіться, не треба, Лариса, не треба, не треба. Лариса, я тебе прошу. От якщо залишається залишок, виплатіть премію всім вчителям і закрийте питання, але ж цього не робиться. Цього не робиться.

Лариса, я можу ще раз теж пояснити. Дивіться, давайте не будемо. Тут питання в тому, що давайте говорити з громадами, для цього ж і є мажоритарники, які можуть говорити напряду з громадами, пояснювати їм норми закону, пояснювати, що рішення інші, що примус, наприклад, неможливий і незаконний. Оксана, будь ласка. Правильно. Що не так? Друзі, давайте просто працювати більше з громадами. Сто відсотків. Але перед цим...

БІЛОЗІР Л.М. Питання можна задати, пане голово?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Кому?

БІЛОЗІР Л.М. Пані Надії і вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Звісно.

БІЛОЗІР Л.М. Кожна громада може створити ліцей, мінімальні вимоги. Я хочу уточнити, все ж таки за кожним профілем мінімум два класи і ліцей зобов'язаний мати три профілі навчання - 10-й, 11-й... по 5, по 30 в кожному виходить, тобто 90 дітей чи 72? І якщо...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Звідки ці цифри?

БІЛОЗІР Л.М. І якщо ви кажете, що це навіть... 90 чи 72 дитини в ліцеї, навіть якщо... я читала пані Надії пост, каже 72, хоча я не розумію, на чому ґрунтується. Я на основі закону порахувала, що 90, бо 5 мінімально, три профілі, два класи. Але якщо ви...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, Ларисо, неправильно ти читаєш, ти неправильно читаєш.

БІЛОЗІР Л.М. Якщо ви кажете, що кожна громада може створити ліцей, якщо є вимоги і рекомендації 72 або 90, як я порахувала, не кожна громада, тому цих 11 громад і не створили, бо в них не вийде 72 дитини в ліцеї.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давай ще раз.

БІЛОЗІР Л.М. Порахуйте ви, будь ласка, і ви скажіть, скільки...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я тобі розкажу секрет. Для того, щоб створити ліцей, цілком достатньо 24 дитини на паралелі. Ти їх ділиш на два класи і три профілі ти забезпечуєш групами по 8 дітей.

БІЛОЗІР Л.М. Тобто 72, ви стверджуєте, 72.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо помножити на 3.

БІЛОЗІР Л.М. І ви так стверджуєте, пані Надіє, 72, да?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це стовідсотково можливо.

БІЛОЗІР Л.М. 72 дитини.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 72 дитини в трьох класах старшої профільної школи, якщо...

_____. Пані Надія, я думаю, як і я, стоїть на позиціях, що краще створювати великі ліцеї, як в Обухові.

БІЛОЗІР Л.М. Так, тому 72 оцих 11 громад в мене в області не може. Що будемо робити? В цих громадах немає дороги, нема автобусів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Беріть громади. Я хочу подивитися на ці громади.

БІЛОЗІР Л.М. ...і нема 72 дитини.

ГОЛОВУЮЧИЙ. От давай ми візьмемо твої громади і препаруємо їх.

БІЛОЗІР Л.М. Ти не дойдеш туди, ти просто... будуть головні болі, протрузія і будуть...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені не треба доїжджати, щоби подивитися, скільки в них дітей, мені не треба доїжджати, це раз. По-друге, я можу доїхати, повір.

БІЛОЗІР Л.М. Будь ласка, пане голово, приїдьте до мене на округ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я у вас на окрузі, правда, був тільки під час передвиборчої кампанії.

БІЛОЗІР Л.М. У Вапнярку, у Бабчинці. Ви поки до тих Бабчинців доберетеся, ми вас так зустрінемо, хліб, сіль.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Домовилися. Домовилися, зробимо.

Пане Дмитре, будь ласка, вам слово.

МИКИША Д.С. Дякую.

Декілька тез. Буду намагатися коротко, бо тут уже дуже багато часу. Почну з першого, що, дійсно, ідея, яка... вчоргове просто пересвідчуюсь, що абсолютно правильна необхідна ідея, яка від свого задуму до реалізації завжди зіштовхується з певними перепонами від нормативно-правових, матеріально-технічних до політичної доцільності, до політичного світосприйняття і як воно далі впроваджується.

Друга моя теза, яка впливає з першої, я переконаний, що абсолютно підтримую, реформа має продовжуватися. Єдине, що, можливо, в деяких моментах трошки треба актуалізація, бо все ж таки є загальні речі, такі як війна, а є конкретні речі, в тому числі міграційні, все інше, на те, що воно впливає. Але реформа, я також підтримую, має продовжуватися.

Друге, друга теза, яка впливає з першої. Я абсолютно також є прихильником того, що відкриваємо, читаємо і розбираємося, що написано в законі, і не треба видумувати того чого немає. Але повністю підтверджую, повірте, як представнику, по-перше, мажоритарнику, по-друге, Харківської області, по-третє, прифронтові громади. У мене є громади, які прямо біля обласного центра, і закінчуючи глибоким селом. І по-четверте, мабуть, найголовніше, людина, яка з місцевого самоврядування, кожного дня спілкується з громадами, бо комітет мій профільний. Що трактування, бачення і використання законодавства – іноді це просто якісь паралельні реальності, от просто. Я іноді сам дивуюся, кажу: де ви це побачили?

Є ще, і тут, скажемо, 2.1 з цієї тези. Якраз використання, про те, що мої колеги казали, використання на рівні областей в тому числі. Бо, нагадаю, це представники виконавчої гілки влади, які, скажемо так, просувають і рухають ту історію, начебто могли, не могли, а мали б робити, просувати тези і, скажемо, ту політику, яку формує в першу чергу міністерство. А де-факто вони потім виходять з політичної доцільності в першу чергу, там якесь.

І до чого тут, до речі, ніхто не сказав, що є тут і представники Міністерства фінансів, і вони якраз теж через ці фінансові інституції, які у них є, через казначейство, через інші фінансові департаменти безпосередньо впливають на ту реальність, яка потім формує на виконання цієї реформи. Бо ця, виходить, що спроможність в більшій стороні фінансово-матеріальна, вона також впливає на формування тієї мережі і тих моментів, які в областях зрештою затверджуються. І правильно Сергій казав, що затверджено одне, а потім виконуються по другому і там десь взагалі посередині ця історія виходить. Тому це, скажемо, те, що прийнято, і те, що зрештою прямо трактується і не просто впроваджується, а підштовхується до впровадження, іноді бувають різні реальності.

І тут мої, можливо, не знаю, не рекомендації, пропозиції просто в тому, що, по-перше, це точно має бути виконавчий орган головний на рівні держави це, звісно, міністерство, яке формує і реалізує цю політику. Було б шикарно, якби також комітет... і тут прямо я вам, просто з досвіду нашого комітету, ми просто їхали як турне по всіх областях збирали і багато разів роз'яснювали прямо до деталей. Це як просто пропозиція, що до вас до врахування.

І 2.2 з цього. Чесно кажучи, мені на цьому рівні області трошки вважаються зайвими. Це така сама історія, коли формувалася реформа децентралізації і сформувати ще тоді об'єднані територіальні громади поклади на райони, які прямо в цьому не зацікавлені були. От тут я також бачу певний конфлікт інтересів. Бо ви правильно згадали реформу децентралізації, це пряме відношення між державним і базовим бюджетом, а в даному випадку вставляється прокладка у вигляді області, більше того, багато субвенцій на неї віддаються. І оця якраз доцільність в тому числі фінансово-економічна вона впливає на формування певних тих чи інших мереж.

Сергій Віталійович, до вас рекомендація. Не вживайте оцю історію, хто що там для громад додаткові мільярди, все інше. Це трошечки маніпулятивно, так

само, як казати, що у нас держава в цьому році отримала плюс там декілька сотень мільярдів в порівнянні з іншими, тому ми квітнемо. Ні, бо у нас видатки в рази більші. З громадами, повірте, така сама історія. Я погоджуюся, що там певні видатки, вільні залишки в першу чергу, яких насправді бувають мільйони, треба коригувати. Але якраз ми про це і я в тому числі сперечаюся завжди, коли лобіюю або там виступаю по законопроєктах про місцеве самоврядування, про це я точно кажу.

І остання от прямо теза, яка для мене трошечки незрозуміла, а вона, я переконаний, точно впливає на формування мережі як такої. Повністю підтримую, що дитина має бути в центрі цієї реформи. Я вважаю, що якраз гроші повинні і ходити за дитиною і частково за вчителями. І якщо ми прямо сконцентруємо цю історію, зробимо на кшталт такого, як НСЗУ, але з чітко визначеними цими всіма історіями, воно буде працювати по-іншому. Бо оцими субвенціями, всіма іншими ми тільки робимо постійно гірше і цю всю плутанину.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Дмитре. Я тільки останню тезу. Я погоджуюся навіть з рекомендаціями до мене, питань нема. Я тільки останню тезу. Ми насправді моделювали на іншій ланці освіти потенційне НСЗУ. Це тупик, повірте, це тупик. Ми рік витратили. Я скажу більше, навіть півтора року витратили, чесно кажучи, було дуже шкода часу. Але нам треба була доказова база, що це... *(Шум у залі)* Я думаю, що можна спробувати знайти, так. Я думаю, що так.

Будь ласка, Михайло Гончар, Асоціація міст. Колеги, і будемо завершувати, бо чотири години майже.

ГОНЧАР М.В. Шановний Сергій Віталійович, шановні народні депутати! Дякую за можливість виступити від імені Асоціації міст України, яка представляє більшість територіальних громад України. Хочу вам подякувати за системне тримання на пульсі проблем шкільної реформи і за той законопроєкт, який був внесений на розгляд парламенту, який має вирішити частину проблемних громад у контексті реформи Нової української школи.

Дякую, Сергію Валерійовичу Колебошину за діалог з громадами під час засідання правління Асоціації міст, яке відбулося 6 квітня. І, Сергій Валерійович, я думаю, ви підтвердите, що немає серед голів громад противників реформи Нової української школи. Є здорове розуміння ситуації на місцях і ті проблеми, які

потрібно десь в індивідуальному навіть порядку вирішувати в усіх громадах, щоб кожна дитина мала доступ до здобуття повної загальної середньої освіти. І тут я хотів би з акцентувати увагу на тих проблемах, про які ви вже говорили, але важливо, щоб ми все ж таки підійшли до цього питання предметно, це питання безпечного підвезення. Тут ми маємо говорити про те, щоб кожна громада 1 вересня 27-му року мала стільки шкільних автобусів або інших транспортних засобів, і тут потрібно говорити і про ДСТУ, і легалізацію гуманітарної допомоги, яка надається громадам, щоб кожна дитина мала можливість доїзду. І тут я вам хочу привести приклад Закарпатської області. 30 сіл, лише 5 автобусів на громаду. Чим вони будуть підвозити 1 вересня 2027 року, незрозуміло. Харківська область. Є громади, де 80 сіл в цілій громаді.

І тут якраз є ще інша сторона медалі. Є населені пункти, де буде одна-дві дитини, і відправляти шкільний автобус непотрібно, а от мікроавтобус, якщо його передбачити як форму шкільного автобуса, якраз і дав би громадам можливість, зокрема і закупівля мікроавтобусів або гуманітарки, вирішити цю проблему підвезення. Бо сьогодні ми знаємо, що в деяких громадах людей просто підвозять приватними транспортом. Батьки скидаються і вирішують цю проблему. Ну, так не повинно бути. Тому давайте спільними зусиллями зробимо так, щоб все ж таки громади мали можливість 1 вересня 27-го року забезпечити підвезення, коль ми говоримо про те, що реформа має спрацювати.

Також важливе питання – водії шкільних автобусів. Питання їхнього бронювання не вирішено жодним чином. *(Шум у залі)* Да, возять старенькі. А є приклад, можу навести приклад Житомирської області, в громаді є 8 шкільних автобусів, фактично використовується 6, тому що на 2 просто не можуть знайти чоловіків, які можуть працювати. Є приклади, коли жінок залучають, але це одиничні приклади. Щось потрібно робити з бронюванням, тому що ми просто дійдемо до того, що понакупляємо шкільних автобусів, а возити не буде кому. І це проблема. Шановні народні депутати, давайте допоможемо громадам у цьому питанні. Далі. *(Нерозбірливо)* питання капітального ремонту автомобільних доріг по маршрутам перевезення. Да, грошей немає. Але потрібно все ж таки чітко розуміти, де ці дороги, по яким будуть возити. Тому що, як вчора ви чули представника громади Черкаської області, він би свої гроші витратив, так це дорога державного значення. Потрібно якось легалізувати це питання, тому що такі

приклади є. Моя Херсонська область, звідки я, громада, де буде підземна школа, крайня точка довезення 40 кілометрів. По повному бездоріжжю цих дітей будуть підвозити півтори години. Це неможливо. Батьки підіймуть нас всіх на вила, коли дійде історія до підвезення, це вони просто зараз не усвідомлюють ситуацію. А хто будуть винні? Депутати місцевих рад, голови громад, начальники військових адміністрацій... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми будемо винні, сто відсотків, і Президент.

ГОНЧАР М.В. Да, тут же, розумієте... зрозуміло, що грошей не вистачає, але все ж таки в загальній картині, можливо, оці маршрути підвезення, ну, хоча б потрошечки, але потрібно закрити, бо, як правильно Іван Григорович сказав, ну, це буде катастрофа просто на місцях.

Пансіони. Як має виглядати пансіон? Ми всі про це говоримо, і це якраз про нормативну базу. Сьогодні, да, громади намагаються робити пансіони, але, коли ми дійдемо до санітарних норм, які обов'язково мають бути затверджені, то може бути така історія, що громади потім очуміють від того, що вони зробили, і тої реальності. І це ми говоримо про нормативну базу. *(Шум у залі)*

Конечно. Тому що це неповнолітні діти, акцент: це неповнолітні діти будуть. І це зовсім інший підхід до організації і санітарної, і виховного процесу.

Дуже я підтримую народного депутата Савчук щодо ПТУ: передача ПТУ містам, обласним центрам. Вони готові фінансувати ремонт цих своїх гуртожитків, але своїх, а не чужих. І це якраз буде рука допомоги від держави громадам, щоб вони змогли створити, зокрема, вирішення питання пансіонів, зокрема створення нормальної матеріальної бази в закладах професійної освіти. І ви всі чудово знаєте досвід Дніпра по фінансуванню з місцевого бюджету розвиток, акцентую увагу, своїх закладів професійної освіти. Тобто є чудові кейси, давайте на них орієнтуватися.

Нормативно-правове забезпечення. Я, пані Надіє, хочу сказати, що положення про ліцей є, але воно не працює, тому що ми всі чудово розуміємо, що положення про ліцей – це той же статут академічного ліцею, один в один. Сьогодні цей документ є лише рамковим.

Я вам можу привести приклад однієї громади в Волинській області, яка, до речі, є в перспективному плані і в якій лише на всю громаду навчається 300 дітей в

усіх класах. Так отам буде створено ліцей, тому що вони вважають, що можна в кожному класі мати по п'ять учнів. Все, розумієте, люди читають так, як написано, або те, що, на жаль, говориться з телеекранів і з газет. І оце, правильно шановний народний депутат сказав, різниця між тим, що написано, і реальністю, вона дуже відрізняється. І тут дуже важливо в найкоротший час вирішити питання і положення про академічний ліцей, будуть вибори директорів цих ліцеїв чи не буде, чи будуть вибори вчителів цих ліцеїв, чи не буде. Тому що людей це турбує. Сьогодні вони працюють в ліцеї, завтра виявиться, що у нас конкурсний відбір на вчителів ліцеїв, а жодної нормативної бази під це нема. Я вже не кажу про нормативну базу, про пансіони, як ми і говорили.

І найважливіше, ті винятки. Всі ми чудово розуміємо: мають бути винятки і для гірських громад, і для прифронтових, і тимчасово окупованих. Але вони мають бути зафіксовані у нормативній базі, що таке виняток, хто підпадає під цей виняток. Сьогодні у нас всі винятки – це те, що ми читаємо у фейсбуці, і те, що написано в газетах. У нас немає нормативної бази, якими мають бути конкретно винятки і для кого. Люди живуть сьогодні у підвішеному стані, вони планують створити ліцей з того, що... У нас в законі про ліцеї лише дві строчки: це скільки має бути класів на паралелі і про наповнюваність, все. Оце сьогодні все, що ми знаємо про академічний ліцей. Так не може бути. Рік залишився.

Важливе питання, розуміння, що ми будемо робити з дітьми, які, я переконаний, частина обов'язково повернеться в Україну після стабілізації воєнного стану. Вони мають повернутися зокрема і в села. Але якщо не буде можливості здобути повну загальну середню освіту, то ніхто не буде повертатися, зокрема в ці села, і це дуже важливо.

Тому я підтримую думку і я думаю, що це буде дуже добре сприйнято, якщо буде створений механізм, щоб один ліцей обов'язково був у кожній громаді. Зрозумілий механізм, якісний механізм, щоб ніхто, зокрема і в обласній державній адміністрації, тут підтримую колег, да, тиснуть на голів громад, тиснуть на начальників відділів освіти, зокрема і фінансовими інструментами, і це ні для кого не є секретом. Є така ситуація. Тому має бути чітко виписано формулювання, як має виглядати ліцей.

Відповідно важливим питанням залишається, що ми будемо робити з прифронтовими і тимчасово окупованими громадами. Вони повинні мати чіткі

гарантії, що їхні заклади, які сьогодні працюють в дистанційному режимі, будуть збережені. Тому що на сьогоднішній день... да, вони є в моделюванні і в моїй Херсонській області такі, але давайте розуміти, завтра зміниться політична кон'юнктура і все це може схлопнутись, тому що не зря ходять ці розмови, давайте закриємо військові адміністрації населених пунктів на окупованих територіях. Почнеться з цього і позакривають навіть ці дистанційні школи цих громад, які сьогодні перебувають в окупації.

І підсумовуючи, хочу ще раз запевнити, що Асоціація міст готова до партнерства у вирішенні цих питань і напрацюванні спільних нормативних актів, які будуть корисні для продовження реформи Нової української школи. Для цього потрібна допомога і уряду, і парламенту, щоб ми могли завершити цю реформу і всі наші діти мали доступ до освіти. Сердечно дякую за виступ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Михайле.

Шановні колеги, підсумовуючи, це не завершення розгляду цього питання. Є пропозиція, у зв'язку з тим, що в нас залишилося офлайн 4 народні депутати члени комітету, є пропозиція зробити перерву в розгляді цього питання і засідання комітету до наступного тижня. Наступного тижня, от зараз секретаріат опрацює до ночі, вибачте, все, що сьогодні було сказано народними депутатами, ми зробимо запит на додаткову інформацію в Міністерство освіти, якщо потрібно, в Міністерство фінансів, якщо потрібно, зробимо в ОВА або в громади.

Ми чекаємо, пані Оксана, пані Лариса, давайте узгодимо в робочому порядку коли, в який день ми беремо громади ваші з освітянами, беремо сюди, зробимо спільну зустріч нам з Міністерством освіти і знайдемо вирішення точкових питань. На наступне засідання комітету, на продовження засідання комітету наступного тижня ми в обов'язковому порядку викликаємо заступника міністра по професійній освіті разом з вами, пані Надія. Звісно, щоб ми завершили вже комплексно це питання або принаймні дійшли до якогось рішення. Зараз ми рішення не приймаємо. Але ми включаємо в проєкт рішення те, що було, і ті зауваження народних депутатів, які були висловлені під час цього засідання як пропозиції. Потім опрацюємо разом і узгодимо з колегами, щоб все було правильно.

Шановні колеги, я вам щиро дякую за чотири години вашого часу, за вашу залученість, небайдужість і за те, що вам не все одно. Це для нас важливо. І ми

цінуємо справді, і ми розуміємо ваш біль, так само і це така сама наша біль, просто у нас він концентрований, узагальнений. Дякую вам всім.

АРЕШОНКОВ В.Ю. У мене є звернення до комітету, дуже коротке.

Шановні члени комітету, я звертаюсь до вас за дорученням нашої депутатської групи «Довіра». Інформую вас про ситуацію, яка є на Закарпатті сьогодні. Ми підняли це питання перед Прем'єр-міністром. З 2020 по 2026 рік по Україні було 14 випадків створення нових вищих навчальних закладів шляхом об'єднання одного і іншого. Ще раз підкреслюю, в усіх областях, де це було проведено, була одна і та сама процедура. Один навчальний заклад, менший, як правило, приєднувався до більшого. На Закарпатті Кабінет Міністрів прийняв зараз рішення створити новий навчальний заклад шляхом ліквідації двох університетів, причому один з них Ужгородський державний університет, якому 80 років, зі своїми традиціями науковими і так далі... .

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ужгородський національний, ви маєте на увазі.

БІЛОЗІР Л.М. Із своєю землею 120 гектарів.

АРЕШОНКОВ В.Ю. Так точно. Тому ми не розуміємо, чому саме так, і ми звернулись до Прем'єр-міністра. І я, Сергій Віталійович, вас інформую, тому що, я думав, буде міністр, дуже хотів йому задати питання, але просто щоб ви знали, що така ситуація є. Ми не розуміємо, чому, наші колеги депутати, з Закарпаття особливо, вони дуже стурбовані, вони просто підняли це питання і попросили, щоб я вас поінформував. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ми в курсі про це об'єднання. Я вас запевняю, що це не єдине об'єднання за сім років, яке було зроблено у формі ліквідації і створення нового закладу освіти. Щонайменше, думаю, що можу назвати три, чотири, п'ять по пам'яті, але щоб бути...

АРЕШОНКОВ В.Ю. ...довідка повна по кожному з чотирнадцяти...*(Не чути)*
Ніде ліквідації не було, ніде, тільки шляхом приєднання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені здається, що ні. Я перевірю цю інформацію.

Друзі, я... Та ні, були ліквідації, сто відсотків, я ж не просто так. Ні-ні, Володимир Юрійович, все нормально. Питання зрозуміло, звернення зрозуміло. Я підніму інформацію і проінформую вас більш детально.

Шановні колеги, я щиро дякую за приділений час, за вашу залученість. Дякую всім, хто дивився нас онлайн. Сподіваюся, що хоч на частину питань, які болять, відповіді були почуті.

На цьому оголошую перерву в засіданні комітету. Про час і місце продовження буде всіх повідомлено додатково. Щиро вам дякую. Гарного і спокійного вечора. До побачення. На цьому завершуємо трансляцію.